

אשיוחה בקבוק

שיחות מפי
הרב אורן נזרית שליט"א

פרשת
חקת

אשיחה בחק"ד

שיחות מפי הרב אורן נזרית שליט"א

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחק"ד (ה' כרכים)
ניתן להשיג בטלפונים 0509013000, 0506491414
למעוניינים ניתן לקבל השיחה במייל toraoren@gmail.com

תוכן הענינים

קיום 'הקת התורה' - כפרה על 'הטא העגל'..... ג

אמות העולם מעוררים קטרוג הטא העגל..... ד

הקשר בין 'פרה אדמה' - לכללות התורה..... ד

קיום מצוה בלא טעם - יגיד צדקת האמונה..... ו

'גזרה גזרתי' - לקבל גזרת שמים באהבה ובתמימות..... ו

נאמנותו של אהרן בפרשת 'מי מריבה'..... ז

ערומים בדעת, ומשימים עצמם כבהמה..... ז

אין לפשפש אחר טעמי המצוות..... ח

אני אקרא ולא אטה!..... ט

תמימותו של העגלון שנצחה..... ט

שכרו של דמה בן נתינה..... י

גם מצוות הנראות כשכליות - הק הן..... יא

בדיקת 'פרה אדמה' מ"ח טרפות..... יב

מי שאינו מתכופף - טרפות יש בו..... יג

הפגם של אמות העולם לערער אמונתנו..... יד

"הנדף לנער על פי דרכו"..... טו

"אדם כי ימות באהל"..... יז

העולם הזה - אינו אלא אהל בלבד..... יח

כשאני לומד - אין אני אלא מת..... יט

"ממית עצמו" - למווד מתוך צער ומעוט תענוג..... כ

"לא הניח תלמודו הקדוש"..... כא

"בקרבך - עוד נשתוקק ללמד..."..... כב

עד כלות הפחות..... כג

ניתן להקדיש פרשיות לברכה והצלחה ולעילוי נשמת זכיו"ב
לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000

אשיחה בחק"ד

שיחה לפרשת חקת

חקת התורה, והמומית עצמו עליה

משום שמקיימים אותה בלא טעם, כלומר בחטא העגל פרקו ישראל מעליהם על מלכות שמים, ובעת אשר מקיימים מאמר ה' ללא טעמים ונמוקים - מתקנים ומכפרים את אשר ענתו, שאין לה קבלת על מלכות שמים יותר ממה שמקיימים מצוה ללא הבנה והסבר. נמצא אם כן ששני הדברים אמת, פרה אדמה אין לה טעם והיא בגדר חק, וזו עצמה הסבה שהיא מכפרת על חטא העגל.

ובספר 'בית הלוי' (פרשת פי תשא) העמיק את הדברים יותר, ובאר כי עקר החטא שבעשית העגל, היה חסר תמימות עם אלקים, לפי שלדעת רבותינו הראשונים לא היה העגל עבודה זרה כפשוטה, אלא רצון ליצר על דעת עצמם אמצעי רוחני כלשהו שירד להם דרכו השפיע, ולשון הכוזרי בזה (מאמר א' צח-צט) "אין בין עגל לפרובים - אלא שזה צוה וזה לא צוה", דהינו שאף הפרובים בבית המקדש היו אמצעי לירידת שפע, כמו שנאמר (שמות כה, כב): "ונודעתיה לה שם ודברתי אתה מעל הכפרת מבין שני הפרובים אשר על ארון העדת את כל אשר אצוה אותך אל בני ישראל", וההבדל היחיד ביניהם, שהעגל נעשה באפן 'אשר לא צוה ה'' על דעת עצמם. ומוכן מעתה שקיום מצות 'פרה אדמה' שיש בה בטויל הדעת מול דעת עליון - מהנה כפרה לחטא העגל*.

ועל דרך זו באר בספר 'קהלת יצחק', והוסיף כי בזה יובנו היטב דברי המדרש

בסיעתא דשמיא, נתבונן בשיחתנו זו בענינים הנוגעים לקדשת הזמן, הפרשה שלנו פרשת פרה אדמה, פותחת במלים "זאת חקת התורה", במלים אלו - מבארת התורה את מהותה של מצות פרה אדמה, כמצוה אלקית נשגבת מבנית אנוש, אשר אין שום בריה בעולם יכולה להשיגה על תכליתה ולהבינה על בריה. וכן פרש רש"י (במדבר יט, ב) בלשון הפסוק: "זאת חקת התורה - לפי שהשטן ואמות העולם מונין (מצערים) את ישראל לומר מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה, לפיכך כתב בה 'חקה' - גזרה היא מלפני, ואין לה רשות להרהר אחריה".

קיום 'חקת התורה' - כפרה על 'חטא העגל' אולם לכאורה יש לשאל, הלא רש"י שם בהמשך (פסוק כב) מביא מדרש אגדה מיסודו של רבי משה הדרשן, המבאר שמצות פרה אדמה מהנה כפרה על עוון חטא העגל: "משל לבן שפחה שטגף פלטין של מלך. אמרו תבוא אמו ותקנח הצואה, כך תבוא פרה ותכפר על העגל", ומבאר שם פיצד כל פרט ופרט במצות פרה אדמה מקביל לחטא שנעשה בחטא העגל, עין שם. ואם כן מצינו טעם למצוה, ממילא קשה, מפני מה נקראת היא בלשון התורה 'חקה'?

ובאר בספר 'אוצרות התורה' בשם אביו, בספרו 'כפורי אברהם', שכל הטעם והסבה שפרה אדמה מכפרת על חטא העגל - זהו

א. עין דרשות בית ישי (סי' נה) להגר"ש פישר שליט"א, מה שבאר בזה. ותוך דבריו ישב על פי הנ"ל את הנאמר (דברים ט, ט) "ובאהרן התאנף ה' מאד להשמידו", ופרש רש"י: "זה כלוי בניו וכו', ואתפלל גם בעד אהרן והועילה תפילתי לכפר מחצה ומתו שנים. וצריך באור הרי כידוע בני אהרן מתו בעוון שהקריבו אש זרה, אלא על כרחך לומר, שעל ידי מעשה זה של הקרבת 'אש זרה אשר לא צוה אתם' (ויקרא י, א) התעורר על אהרן הקטרוג של העגל - אשר לא צוה.

הקשר בין 'פְּרָה אֲדָמָה' - לְכַלְלוֹת הַתּוֹרָה
 המשפט הפותח את פרשת 'פרה אדמה' - 'זאת חקת התורה' - לכאורה מעלה תמיהה, הלא יותר מתאים היה לכתוב 'זאת חקת הפרה', או לחלופין 'זאת חקת השְׁהֵרָה', ומה ענין 'התורה' לפרשה זו?

מבאר בעל ה'אור החיים' הקדוש, כי חקה זו של השמאה ותנאי טהרתה - תסובב מקבלת התורה, שעל ידי שקבלו בני ישראל את התורה, והתרומו להיות חטיבה של קדשה עליונה, נעשו דבר שהפחות השפלים תאבים להדבק בו, הן בחייהם והן במוותם, בחייהם - שהנוגע במת או בא באהל המת וכדומה - תדבק בו טמאת המת ולא תחפץ להפרד אם לא בכח גדול אשר חקק ה' במצוה האמורה בענין של פרה אדמה, ובמותם - גם כן תתרבה השמאה, כאמרם ו"ל (כ"מ קיד, ב) בפסוק 'אדם כי ימות באהל' ישראל מטמאים באהל, ואין אמות מטמאין באהל.

וממשיל שם ענין זה לשתי חביות שהיו אצל בעל הבית, אחת מלאה דבש ואחת מלאה זבל, ופנה אותן והוציאן מחוץ לחדר, אותה שהיתה מלאה דבש - מתקבצים לה כל הזבובים והרמשים, ואותה שהיתה מלאה זבל - הגם שיפנסו לה קצת מהרמשים לא ישנה לשל דבש. כמו כן אדם מישראל שמת, להיותו מלא קדשה המתוקה והערבה, בצאת הנפש ונתרוקן הגוף יתקבצו הקלפות לאין קץ, שהם כחות השמאה התאבים תמיד להדבק בקדשה להנות מערבותה, ולזה ישמא באהל. מה שאין כן אשר לא מזרע ישראל, להיותו משלל הקדשה - אין כל כף התקבצות השמאה וכאמור לעיל, קדשת התורה היא הגורם להשתוקקות כחות השמאה להדבק באיש הישראלי, על כן נאמר 'זאת חקת התורה'.

עוד באר בזה הגאון רבי שאול בראף וצ"ל בספרו 'בהיות הבקר' (פרשת חקת), על פי דברי החיד"א ב'מדבר קדמות' (מע' א' אות

(במדב"ר פי"ט) על הפסוק 'ויקחו אליך פרה אדמה' - "אמר רבי יוסי בן רבי חנינא, אמר לו הקדוש ברוך הוא למשה לך אני מגלה טעם פרה אבל לאחרים חקה" והוא פלאי, מדוע למשה נתגלה הטעם ולכל ישראל לא נתגלה? אבל לפי דברינו הנ"ל ניחא, כי לכל ישראל אין לומר הטעם, יען הדבר הזה היה רפואתם, שיקימו מצוה שהיא נגד השכל, כדי להגמל מתפיסת 'חטא העגל' ולשוב לילך בתמימות לפני ה', אבל למשה רבנו עליו השלום שהוא לא חטא בעגל - לא היתה כל מניעה לגלות לו טעם המצוה של פרה אדמה.

אמות העולם מעוררים קטרוג חטא העגל
 ובספר 'פנים פותח' תרץ שאכן גם השטן ואמות העולם יודעים הטעם למצות פרה אדמה שהוא לכפר על חטא העגל, אלא שהם שואלים את ישראל 'מה טעם' כדי שישאלו ישיבו שהוא על מנת לכפר עוון העגל, ועל ידי זה יזכירו עוונותיהם ויעוררו את מדת הדין למעלה, לפי שהזכרת העונות מעוררת את מדת הדין לקטרג על עם ישראל, וכפי שאמר משה (שמות לב, כה): "כי פרעה אהרן לשמצה בקמיהם" - לכן אמר הקדוש ברוך הוא אם ישאלו אמות העולם מה טעם יש בה, תשיבו להם חקה היא, ואל תאמרו להם את הטעם האמתי. ובה באר בספר 'שער בת רבים' מדוע נכתב בפסוק שתי פעמים תבת 'לאמר': "וידבר ה' אל משה ואל אהרן לאמר זאת חקת התורה אשר צוה ה' לאמר" אלא אמר ה' אל משה ואהרן 'לאמר' - לומר לאחרים, דהינו לענות לשאלת אמות העולם ולשטן 'זאת חקת התורה', אבל כש'לעצמו - יש טעם למצוה זו והוא כפרה על חטא העגל.

והצדיק רבי חנוך מאלכסנדר וצ"ל היה אומר: תלוי מי השואל, אם השואל הוא מסוג של השטן - אל תכנס עמו בדברים, אמר לו 'חקה היא ואל תהרהר', אולם אם השואל הוא מסוג של רבי משה הדרשן - אמר לו תשובה יפה ונכונה...

כה) הכותב: נראה לי שודאי אליהו הנביא זכור לטוב הזה על רבנו האר"י אפר פרה אדמה, וכל כף למה? כי לא יתכן שאדם שהוא טמא מת, להיותו אב הטמאה, יזכה להגיע להשגות גבוהות בסודות התורה כפי שהשיג רבנו האר"י.

ומוכן מעתה מדוע נאמר 'זאת חקת התורה' כי על פי האמור לעיל, ההטהרות מטמאה מהנה תנאי בסיסי על ידו נתן להגיע להשגה בעמק למוד התורה, וכן מנו חז"ל את הטהרה בתור אחד ממ"ח קניני תורה.

ובפרוש האברבנאל מבאר לשון 'זאת חקת התורה' - לומר כי האפן שיש לנהג מצות הפרה, הוא ממש כדגמת התורה, כפי האפן שיש לנהג בלמודה ובקנינה.

"תמימה אשר אין בה מום" - בן נאמר בתורה הקדושה (תהלים יט, ח): "תורת ה' תמימה משיבת נפש".

"אשר לא עלה עליה על" - כמאמר התנא באבות (ג, ה) "כל המקבל עליו על תורה מעבירין ממנו על מלכות ועל דרך ארץ", כי אין התורה מתקיימת במי שיש עליו על זרים.

"ונתתם אתה אל אלעזר הכהן" - בן התורה צריכה בלמודה עזר-אלהי (אלעזר), והיא נמצאת בשלמות בשכל הכהן, שנאמר 'כי שפתי כהן ישמרו דעת', כף בפרה אדמה נאמר 'ונתתם אתה אל אלעזר הכהן'.

כפי המבאר בדברי האברבנאל, למוד תורה מכרח עזר אלהי, כדי לזכות להבין בתורה יש צורך בסיעתא דשמיא מיחדת, ובתפלה מעמקא דלבא ו'האר עינינו בתורתך', פתח לבי בתורתך, לולי זאת - לא ישיג אדם את תורת ה' האלוקית, ולא ימצא דעת אלקים.

וספר המגיד רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל: תקופה מסיימת היה רבי אברהם ישעיהו גרינמן שליט"א מוסר שעור בהרצליה, ובין משתתפי השעור היה גוי שהתקרב ליהדות ורצה

להתגייר. עד שיהפך ליהודי כשר, חפץ האיש בינתיים לשמע דברי תורה, על מנת להעמיק את ההפרות שלו עם הדת היהודית.

אותו גוי היה איש משכיל, פרופסור למתמטיקה ולמקצועות נוספים, ואף על פי כן, לתסכולו הרב לא היה קולט כלום. בין משתתפי השעור נכחו נערים צעירים שנטלו חלק פעיל, היו עוקבים בערנות אחר מהלך השעור, מקשים ומתרצים, אולם הוא לא הבין ולא תפס כלל את מהלך הענינים.

כשראה שאינו מצליח להתקדם במאומה, פנה לרב גרינמן ואמר לו בצער כי הוא חוכך בדעתו שלא להמשיך בתהליך הגיור, שהלא אם אינו מצליח להתעלות מכח דברי תורה, והמתח שלו לא קולט אותם, איזו ברכה יראה בגרותו?

הרב גרינמן לא ידע מה להשיב, והמליץ לו ללכת עמו לגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א בכני ברק, ולשאל את פיו. הגיעו שניהם לרבי חיים וספרו לו דברים פהוגי. למשמע הדברים הגיב רבי חיים: "נו... ברור הלא אין לו 'מלמד'...". תהה הרב גרינמן - "מה זאת אומרת 'אין לו מלמד'? אני הוא ה'מלמד'". חיך רבי חיים וענה לו: "בברכות התורה אנו אומרים 'המלמד תורה לעמו ישראל', הקדוש ברוך הוא הוא ה'מלמד', ואינו מלמד תורה אלא לעמו ישראל, עתה אין לו 'מלמד', אולם פאשר יתגייר - יזכה ל'מלמד' ואז יתחיל להבין דברי תורה".

"והוציא אתה אל מחוץ למחנה" - בן האדם ישיג את העיון האמתי בתורה, רק אם תהיה לו שקיעות בלמוד, עליו להתבודד מחוץ למחנה, לשקע בתוך אהלה של תורה, לא לתת להבלי העולם הזה ועניניו להסיח את דעתו מעמל התורה.

"ושחט אתה לפניו ולקח אלעזר הכהן מדמה באצבעו" - מצוה הכהן להוציא את דמה אשר בפנימיותה, בן הלומד תורה לא יסתפק בחלק

החיצוני והשטחי של התורה, אלא יעמיק לגלות צפונותיה ולהאיר פנימיותה הנסתרת.

קיום מצוה בלא טעם - יגיד צדקת האמונה

טעם נוסף להקדמת אמרו 'זאת חקת התורה' במצות פרה אדמה, באר בעל האור החיים' הקדוש: "בדרך רמז ירצה באמרו 'חקת התורה', שאם יקומו מצוה זו, הגם היותה חקה בלא טעם, מעלה עליהם הכתוב כאלו קימו התורה אשר צוה ה' לאמר, כי קיום המצוה בלא טעם יגיד הצדקת האמונה והסקמת הנפש לקיים כל מצוות הבורא וזה לך האות, ואולי כי לטעם זה רצה ה' שתתמסר להם המצוה בדרך חקה".

ובאור דבריו הקדושים, שמקיום המצוות השכליות, אין נכרת פונת העושה לשם קיום רצון הבורא ברוך הוא, כי מלבד קיום רצון הבורא שבדבר, מערב בהם גם טעם והגיון אנושי, כדגמת מצות 'כבוד אב ואם' שמלבד המצוה שבדבר, עוד צו ההגיון מתייב את האדם לכבד את הוריו שטרחו ועמלו בגדולו, אם כן כמה יודע אפוא שקיומן הוא מפני מצוות הבורא? אלא פאשר אדם מקיים גם חקים בלא טעם, מתברר ומתגלה שגם את המצוות השכליות הוא מקיים מצד מצוות הבורא הוא, ולכן למצות פרה אדמה - יש השלכה ביחס לכל מצוות התורה פלן.

ועל דרך זו בארו בדרך הלצה את מנהג אחינו האשכנזים (וכן משמע בלשונות הראשונים) לקנות את סעודה שלישית - 'ש'לש סעודות', ולכאורה מה טעם יש בדבר?

אלא את הסעודה הראשונה - אוכל האדם בתאבון רב, לרב ביום ששי טרוד הוא בהכנות, ואין לו זמן לטעם משהו, ובהגיע עת הסעודה כבר הרעב מציק לו. וכן סעודה שנייה - אוכל אדם מתוך רעבון, שהלא לאחר תפלות הבקר הארפות, עומד הוא בחצי היום ועדין לא בא אכל לפיו, אולם בזמן סעודה שלישית, בפרט בשבתות החרף הקצרות, כבר בטנו מלאה, ואין הוא מתענג באכילה זו, אלא כל מאכלו לשם לשמים, מפני מצות בוראו. נמצאת סעודה שלישית נותנת תקף גם לשתי הסעודות שלפניה, ומגלה שאף הן היו לשם שמים, ולכן נקראת היא 'ש'לש סעודות' - לומר שממנה אתה למד על כל שלש הסעודות שכלן נאכלו מפני מצות הבורא ורצונו, ולא מפאת הרעבון ותאות האכילה.

'גזרה גזרתי' - לקבל גזרת שמים באהבה ובתמימות

"גזרה גזרתי ואין לך רשות להרהר אחריה..." - כשם שבקיום המצוה, צריך האדם להניח הבנתו ודעתו ולקיים מצות הבורא בתמימות ומתוך הבנה שבינתו יתברך נשגבת מבינת אנוש, כך על כל מקרה שעובר על אדם - אין לו להרהר אחר מדותיו יתברך, עליו להאמין שעמק דעתו למעלה מהשגתו, ובנדאי יש חשבון עמק ואמת לכל הדברים הבאים עליו.

פשוט וקל להודות לבורא ולשבחו על חסדיו פאשר הכל זורם בטוב ובנעימים, אולם עקר המבחן הוא להאמין בחסד הבורא גם בזמנים של קשי ומצוקה, כשהדברים אינם

ב. עין בספר 'טל חיים' (שבת ח"ג עמ' רט) להרב הגאון רבי שמואל טל שליט"א שאסף לשונות של ראשונים (כדגמת המנהיג, ספר האורה, הראבי"ה, הרא"ש, הקלבו, והמהר"ל) המכנים את סעודה שלישית 'ש'לש סעודות'. וכן ישב סתירה גדולה דברי הר"ד, שבתוספותיו לפסחים (תנינא קא, א) כתב שאין לקיים 'קדוש במקום סעודה' על פרות ומיני תרנגומא, אלא יש לעשות קדוש רק במקום הסעודה העקרת של שבת שהיא 'סעודה חשובה'. לעמדת זאת בפסקי הר"ד (סקה כז, א) כתב: "ולפינו מדרבי אליעזר שהפרפרת חשובה, אם כן שלש סעודות של שבת יכול לקימה בפרפרת ומיני תרנגומא", ולכאורה אין הוא מצריך סעודה חשובה אלא מיקל טובא בסעודות שבת ומסתפק במיני תרנגומא בכלל. וכן הבין בדעתו בחזון עובדיה (שבת ח"ב עמ' שמו) ואולם לפי הנ"ל ברור שאין הוא מתכוון לכל ג' הסעודות, אלא לסעודה השלישית דוקא, שלה הם קראו 'ש'לש סעודות' והדבר מדויק בלשונו שכתב יכול לקימה בלשון יחיד, דהינו את הסעודה השלישית. וכן מוכח שהבינו השבלי הלקט עין שם.

מסתדרים למראית העין. וכמאמר דוד המלך עליו השלום בתהלים 'להגיד בבקר חסדך ואמונתך בלילות' - בזמן שהכל מואר ובהיר, ונדאי אני מודה לך על חסדך, אך גם בזמן של חשך ואפלה, עולם הפוך אני רואה... צדיק ורע לו רשע וטוב לו - אזי אני נאחז בכח האמונה, ומאמין שיש סבה וטעם לכל דבר.

ומספר הרב שלמה לוינשטיין שליט"א, על אביו - הרב שרגא לוינשטיין זצ"ל - שפעם אחת תקף אותו חלי, והיה יושב במרפסת לפוש מעט. השכן שלו הגר מתחתיו גם פן היה חולה, ואף הוא יצא למרפסת באותה עת. קרא השכן לרבי שרגא מחלון המרפסת: "תאמין לי, כאשר אני מתבונן במצבי ובמצבך, עולה בלבי הרהור כיצד יתכן שכל הרשעים שרויים בטוב ובבריאות, ואני ואתה דוים בחלי".

ענה לו רבי שרגא: "בשביל השאלות הללו, אנו אומרים בתפלת 'מי שברך' לחולה: "שתשלח רפואה שלמה, רפואת הנפש ורפואת הגוף", כאשר אדם חולה - הוא זקוק לרפואת הגוף, ואולם בד בבד גם האמונה שלו עומדת למבחן, תמיד הצהרת שאתה "בעל אמונה", אז עתה הגיעה העת לבדוק אם האמונה שלך מספיק חזקה שתקבל באהבה ולא תשאל שאלות. ולכן מלבד רפואת הגוף' אנו מבקשים רפואת הנפש' - שיזכנו הבורא לנפש מתקנת ומלאה באמונה".

נאמנותו של אהרן בפרשת 'מי מריבה'

והנה בפרשת חטא 'מי מריבה', אנו מוצאים שהעניש הקדוש ברוך הוא את משה ואהרן, ונגזר עליהם שלא להפגס לארץ ישראל (במדבר כ. יב): "ויאמר ה' אל משה ואל אהרן יען לא האמנתם בי להקדישני לעיני בני ישראל לכן לא תביאו את הקהל הזה אל הארץ אשר נתתי להם".

אולם יש לתמה, שבפרשת 'וזאת הברכה' נאמר (דברים לג, ח): "תמיד ואוריד לאיש

חסידך אשר נסיתו במסה תריבהו על מי מריבה", ובתרגום יהונתן: "תומיא ואוריא אלבישתא לאהרן גבר דאשתכח חסיד קדמך דנסית יתיה בניסתא והנה שלים בדקתיה במוי מצות ואשתכח מהימן". ולכאורה לעיל ראינו שנענש אהרן הפהן יחד עם משה במי מריבה, ואיך שידך לומר שעמד אהרן בנסיון מי מריבה ונמצא נאמן?

והבאור בזה, שאכן המעין בפרשת מי מריבה מתקשה להבין מפני מה נענש אהרן, הלא משה רבנו הוא זה שהפה בפסלע, ואמר 'שמעו נא המרים', ולמה יצא הקצף על אהרן? אלא גם אהרן בעצמו היה יכול לטען טענות אלו, והוא העדיף לשחק... לא מצינו בתורה שטען טענה פלשה, אהרן הפהן קבל דין שמים באהבה ובתמימות ולא שאל שאלות מפני מה נענש. ועל זה גופא נשתבח בכרכות משה 'בדקתיה במוי מצות ואשתכח מהימן' - וזאת על כך שלא הרהר אחר מדותיו ותברך, אף על פי שבמבט שטחי נענש על לא עול כפוי.

האמונה של האדם אינה נמדדת בזמנים שטוב לו, אם יתגלה אליו הקדוש ברוך הוא ויודיע לו כי עתיד הוא להתמנות לראש ישיבה, וכי גדלות היא לקבל דין שמים באהבה למשמע גזרה שכזו...? אבל כאשר הקדוש ברוך הוא גוזר על האדם גזרה קשה, כדגמת הגזרה על אהרן שלא יפגס לארץ המבטחת, והוא שותק ואינו טוען את אשר על לבו, זוהי 'ואמונתך בלילות', בזה הוא מוכיח נאמנות אמיתית. ומתקשרים הדברים ל'זאת חקת התורה' - קבלת החקקה היא יסוד הפל, 'אין לך רשות להרהר אחריה', עליך להבין כמה קטן אתה ואפסי מול תבונת הבורא ותברך שמו.

ערומים בדעת, ומשימים עצמם כבהמה

המגיד רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, מביא מעשה שספר לו הגאון רבי אברהם יפהן זצ"ל ראש ישיבת נובהרדוק: בעירתנו התגורר

בחור אחד, טפש שבטפשים, כלם לגלגו עליו ונהו כיצד טפש כמותו יצליח להסתדר בחיים, למצא פרנסה, וכו' וכו'. יום אחד החליט בחור לראשונה בחייו למלא טפס הגרלה, ולהפתעת כלם - הצליח לנחש נכונה את שלש הספרות שעלו בגורל, וזכה בסכום עתק. כל העיר רעשה וגעשה, וכלם שחו באותו בחור בר מזל שמלא טפס פעם ראשונה בחייו - ונחש נכונה את כל המספרים.

בני העיר התקהלו סביבו בהתרגשות, ושאלו אותו לפשר סוד הצלחתו? ויען הבחור בפנים רציניות: "אין זה מזל גרידא, אלא הארה מרום!" - לאור מבטי התמהון המשיך ופרש את דבריו: "בלילה הקודם, בשכבי על מטתי ראיתי בחלומי את המספרים - 17, 18, 370, בתחלה לא הבנתי למה רומזים המספרים, אולם לאחר מחשבה מעמיקה הבנתי שהם רומזים למספרי הגרלה".

"וכיצד הסקת ממספרים אלו את ספרות ההגרלה, שאינן אלא שלש ספרות?", המשיך הקהל והקשה. "גם כאן עמדה לי פקחותי המפלגת" - ענה הבחור בגאונה - "חברתי את המספרים שראיתי בחלום זה לזה, סך הכל 415, רשמתי שלש ספרות אלו בטפס ההגרלה, ואכן הם שעלו בגורל בסופו של דבר".

אחד הנוכחים עשה חשוב מהיר וקרא לעברו: "הלא אם נחבר את המספרים שראית בחלומך, מגיע סך הכל ל-405, ולא 415 כפי שרשמת בטפס ההגרלה".

דממה של מבוכה שררה לפתע, ואז אמר הבחור: "טוב... אז מזל שאני לא יודע חשבון".

המעשה הזה מלמד שאין האדם יודע כלום מימינו ומשמאלו, לא מה טוב ולא מה רע, מה נכון ומה שגוי, מה שנגראה בעיניו כחסרון - אינו אלא מעלה, ומה שנגראה בעיניו כמעלה - אינו אלא חסרון, ולכן האדם צריך לשים

עצמו כבהמה, לתת לקדוש ברוך הוא להנחות אותו ולא לחשב חשבונות רבים. ואמרו חז"ל (חלין ה, ב): "אדם ובהמה תושיע ה', ואמר רב יהודה אמר רב: אלו בני אדם שהן ערומין בדעת ומשימין עצמן כבהמה". כשם שהבהמה נמשכת אחר בעליה באמון מחלט, כך האדם צריך לתת לה' יתברך לנהל אותו, על מי מנחות ינהלני... ינחני במעגלי צדק, כי רק הוא יודע מה טוב לו, ובאיזה דרך ישפן אור.

אין לפשפש אחר טעמי המצוות

אומרת הגמרא במסכת ראש השנה (טו, א): "למה תוקעין? רחמנא אמר תקעו!", ומבאר זאת ה'מאור ושמש' (דברים, רמזי ר"ה) בשם רבו רבי אלימלך מליזנסק, שפונה הגמרא לברר בשאלתה 'למה תוקעין?' איזו פונה יש לכונן בשעת תקיעת שופר, ועל זה מתרצת הגמרא כי הפונה המעלה והרצויה מכל הפונות פלן היא 'רחמנא אמר תקעו' - דהינו לכונן שאנו מקימים רצון ה' שצונה את ישראל לתקע. ללמדך שקיים רצון ה' בתמימות ובפשטות בלי דרישות וחקירות - זהו העלוי הגדול ביותר לשמו יתברך.

ובספר 'בוצינא דנהורא' (אות יז) מביא משם הצדיק רבי ברוך ממעון יבוז' זיע"א לפרש אומרו (תהלים קלח, ב): "כי הגדלת על כל שמך אמרתך" - כל מצוה יש בה הרבה שמות וכוננות, אולם יותר מכל זה 'אמרתך' - שאמר ונעשה רצונו.

ולאור דברים אלו יש לישוב את קשית התוספות (שבת פח, א): "ויתיצבו בתחתית החר" - אמר רב אבדימי בר חמא בר חסא: מלמד שכפה הקדוש ברוך הוא עליהם את החר כגיגית, ואמר להם: אם אתם מקבלים התורה - מוטב, ואם לאו - שם תהא קבורתכם", והקשו, הלא מבאר בתורה שהקדימו ישראל נעשה ונשמע, אם כן ברצון לבם קבלו את התורה ולמה היו זקוקים לכפייה?

טעם על האסור, כי על ידי נתינת הטעם נמצא פתח ומבוא לטעות ולמכשול.

ובזה באר בספר 'פרחי אזוב' (עמוד שג) פתיחת דברי התנא באבות (פ"ו): "שנו חכמים בלשון המשנה ברוך שבחר בהם ובמשנתם", דהינו שחכמים העדיפו לשנות דבריהם בלשון המשנה, דהינו בלשון סתומה בלא טעם, על פן 'ברוך שבחר בהם ובמשנתם' - ברוך האדם שיבחר במשנתם הסתומה, ואותה יעשה נר לרגליו, ולא ילך לחפש אחר טעמים והסברים שיגרמו לו בסופו של דבר להחטיא את המטרה.

תמימותו של העגלון שנצחה

בעיר אחת, התגורר כמר צורר יהודים, אותו כמר מקרב למלך היה, ותמיד היה מדבר באזניו דברי רעות על היהודים ועל דתם. באחת הפעמים, לאחר שהרחיב פיו בגנות היהודים ה"נבצעים מדעת", אמר לו המלך: "ברצוני להנכח אחת ולתמיד באמתות דבריך, האם באמת נחותה היהדות מול דתנו, על פן ראוי אפוא שנערך ופוח פמבי, ונראה יד מי תהיה על העליונה". הכמר הסכים מיד והוסיף: "הבה נעשה את הפוח על הגשר שעל הנהר, מן הצד האחד אעמד אני, המציג את הנצרות, ומן הצד השני מי שיבחרו היהודים כמציג את היהדות, והראשון שלא ידע לענות על מה שישאלו אותו, ויאמר 'איני יודע' - הרי שדתו נצחה, ומיד יטילוהו אל המים ללא שהיות".

הדברים התקבלו על לב המלך, ובאותו יום נתלה צו מלכותי ברחוב היהודים, בו פרט כיצד תנהל הפוח, וכי על היהודים לשלח מעמד מתאים ביום המייער.

היהודים הבינו כי היחיד שראוי לעמד בפוח מול הכמר - הוא רב העיר הנערץ, אולם חששו לגורלו ולשלומו. על כן התכנסו

אלא שקריאה זו של 'נעשה ונשמע' משמעותה 'נבין ונקבל', על פן רצה הקדוש ברוך הוא ללמד את ישראל, שיש לקים את רצון ה' גם שלא בדרך של הכנה וקבלה, אלא כי כך רצונו יתברך, ולכן כפה עליהם הר כגיגית, שגם כאשר הדברים אינם מתישבים על הלב והדעת - מכרחים יהיו לקימם.

אני אקרא ולא אטה!

מעלה זו, של קיום דבר ה' בתמימות, בלא חפוש אחר טעם וסבה - יש בה גם פן תקון גדול, כי כאשר אדם מחפש אחר טעם, פעמים שהוא מסגל לעבר על הצווי, או לשנות ממנו, בסברו כי אין הטעם שיף בו וכדומה. כדאמרו בגמרא (סנהדרין כא, ב): "אמר רבי יצחק, מפני מה לא נתגלו טעמי תורה - שהרי שתי מקראות נתגלו טעמן נכשל בהן גדול העולם. כתיב 'לא ירבה לו נשים', אמר שלמה: אני ארבה ולא אסור, וכתיב 'ויהי לעת זקנת שלמה נשיו הטו את לבו'. וכתיב 'לא ירבה לו סוסים', ואמר שלמה: אני ארבה ולא אשיב, וכתיב 'ותצא מרפכה ממצרים...".

ועל פי זה פרש הגר"א מוילנא זיע"א את דברי הגמרא (שבת יב, ב): "לא יקרא לאור הנר שמא יטה. אמר רבי ישמעאל בן אלישע: אני אקרא ולא אטה. פעם אחת קרא ובקש להטות. אמר: כמה גדולים דברי חכמים, שהיו אומרים לא יקרא לאור הנר!".

ופרש, שהנה במשנה שם נאמר סתם "לא יקרא לאור הנר", בלי נתינת טעם וסבה לאסור זה, אולם בבביתא מפרש טעם הגזרה שמא יטה, ממילא רבי ישמעאל בראותו סבת האסור - חשב בדעתו 'אני אקרא ולא אטה' כדרך שאמר שלמה המלך עליו השלום 'אני ארבה ולא אסור' פנזפר לעיל, ולכן אחר שנכשל רבי ישמעאל, אז אמר 'כמה גדולים דברי חכמים' - דהינו דברי חז"ל במשנה 'שאמרו לא יקרא לאור הנר' - ולא נתנו

כל העם בתפלה וזעקה לה' יתברך, והכריזו על תענית צבור ג' ימים.

והנה, ביום השלישי נכנס עגלון פשוט אחד אל חדרו של הרב ואמר: "כבוד הרב, מבקש אני רשות לילה במקומך אל הוכוח", כמובן שהרב דחה את רעיונו על הסף, אולם הוא לא הרפה, ואמר: "אתה רב העיר, אם יטילו למים מי ימלא את מקומך? אבל אני - גם אם אהרג חלילה, עגלונים רבים יש בעיר במקומי. זאת ועוד, אם יחליטו צוררי ישראל שהרב נצח חלילה, יאמר הכמר: ראו נצחתי את רבם של היהודים, אולם אני עגלון פשוט, וגם אם ינצח אותי הכמר לא יוכל להתרברב בכך". דבריו הפנים והתמימים נכנסו בלב הרב, ונתנה לו הרשות ביום המיעד להתיצב מול הכמר לוכוח.

בהגיע שעת הוכוח, נעמד הכמר על שפת הגשר במיטב בגדיו, והנה הוא רואה לפניו את העגלון היהודי, מיד פרץ בצחוק מלגלג, וברי היה לו שנצחוננו מנח בכיסו. הוא כבד את היהודי שישאל ראשונה.

הוציא העגלון ספר תהלים מכיסו, פתח בפרק ע"ג, והקריא את לשון הפסוק: "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך", וישאל מאת הכמר: אנא פרש לי בבקשה את המלים של פסוק זה. מיד ענה הכמר בלועזית ואמר: "אני טפוש, ואיני יודע כלום, נבער מדעת ממש כמו בהמה". שוטרי המלך שנכחו במקום, שמעו את הודאת הכמר שהוא אינו יודע, ומיד זרקוהו לנהר השוצף.

היהודים המנצחים הובילו בשמחה וברקודים את העגלון לבית הכנסת, ולאחר שנגעו הרוחות שאלוהו איך עלתה בדעתו חכמה זו, פי הפירו בו שאדם תמים מאד הוא. אמר להם: אספר לכם את האמת, ביום הכפורים האחרון קראתי בספר תהלים, והנה התקשיתי במשמעות פסוק זה "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך". פניתי לשמש בית

הכנסת והוא ענה לי "אני טפוש, ואיני יודע כלום, נבער מדעת ממש כמו בהמה". החלטתי לפנות לחזן הראשי, ואף הוא ענה את אותה התשובה בדיוק. אזרתי עז ופניתי לרבנו הנערץ, ושאלתי אותו לפשרו של הפסוק, ואף הוא ענה את אותה התשובה...

"אמרתי לעצמי" - הפטיר העגלון בתרועת נצחון - "אם השמש לא ידע את התשובה, החזן לא ידע, ואפלו הרב על כל גאונותו לא ידע - וכי תעלה על דעתך שהגוי הזה ידע...?".

שְׂכָרוֹ שֶׁל דָּמָה בֶּן נְתִינָה

כשישראל מקימים מצות 'פרה אדמה' - זוכים הם לסגוריה גדולה בשמים, הואיל ונודעת לכל תמימותם הטוהרה בקיום מצוות אלקיהם.

מספר בירושלמי (פאה פ"א ה"א) שפעם אחת, בזמן שבית המקדש היה קיים, אבדה אבן הישפה - אבנו של בנימין שבאבני החשן, חפשו חכמים מיהו שיש לו אבן טובה שכזו על מנת לקנותה ממנו, ונודע הדבר שמצויה האבן אצל גוי אחד באשקלון, ודמה בן נתינה שמו.

הגיעו החכמים לביתו, וסממו עמו מחירה של האבן הטובה תמורת מאה דינרים. באשר בקש דמה להביא להם את האבן, נוכח לדעת שאביו היה ישר ומפתח התבה שהאבן מנחת בתוכה - מנח בין אצבעותיו ויש אומרים שרגליו של אביו היו פשוטות על התבה שהאבן מנחת בתוכה].

שב דמה בן נתינה לפני חכמים ואמר להם: איני יכול להביא לכם האבן הטובה שבקשתם. סברו חכמים שבחזונו להעלות במחיר, לכן הוא מסרב לתת להם את האבן, העלו את המחיר למאתים דינרים, ולא הסכים, כך המשיכו להעלות ולהעלות, עד שהגיעו

לאלף דינרים, ועדין סרב דמה לתת להם את האבן, פיון שראו כף הלכו להם לדרך.

והנה לאחר שהקיץ האב משנתו, לקח דמה את האבן הטובה, ויצא לחפש אחר החכמים שבאו לביתו מקדם, ואכן מצא אותם באכסנייתם. בקשו החכמים לתן לו סכום של אלף דינרים כפי שפסקו עמו באחרונה, אולם דמה בן נתינה לא רצה לקבל מהם יותר מכפי הסכום הראשון שפסקו לו, דהינו מאה דינרים, ואמר להם: "סבורים אתם שאמכר לכם כבוד אבי בעד מעות? זה לא אעשה, כי איני נהנה מכבוד אבותי כלום".

אומרים חז"ל: "מה שזכר פרע לו הקדוש ברוך הוא בעד זה? אמר רבי יוסי בר רבי בון - בו בלילה ילדה פרתו פרה אדמה, ושקלו לו כל ישראל משקלה זהב ונטלוה".

ויש להבין, מפני מה היה שזכרו של דמה בן נתינה פרה אדמה דוקא? מבאר הש"ך מקוצק זיע"א: כאשר נהג דמה בן נתינה זהירות מפלגת שכזו בכבוד אביו, עד כדי שהיה מוכן להפסיד אלף זוז ובלבד שלא להעירו משנתו, התעורר קטרוג על עם ישראל: ראו גוי זה כמה מוסר נפש על קיום מצות כבוד אב ואם. על כן, כדי לסתם פי המקטרג, נתן לו ה' בשכרו פרה אדמה, ושלמו ישראל תמורתה הון עתק, לאמר: אמנם מסר הגוי נפשו עבור כבוד אביו, אך מצות כבוד אב ואם - מצוה שכלית היא, ומוכנת בשכל אנושי, אולם ראו עם ישראל קדושים, כמה ממון הזילו מכיסם עבור מצוה שאין מוכן טעמה, כמצות פרה אדמה, והרי מעלתם עדיפה על מעלתו עשרת מונים.

[מעין זה מספרים על סגורן של ישראל, הרב הקדוש רבי לוי יצחק מברדיצ'וב, פעם בערב יום הכפורים לפני 'כל נדרי', עמד זמן ממשך עטוף בטליתו, ולא התחיל בתפלה. לפתע פנה לקהל בשאלה: "מי מכיר את

הפריץ ממקום פלוני?", ענה אחד מהמתפללים שהוא מכירו היטב, הוסיף ושאל ה'קדשת לוי': "כמה שלם אותו הפריץ לרפואת כלבו?", ענה המתפלל ששלם סכום עצום. ורק אז התחיל ה'קדשת לוי' תפלת 'כל נדרי'.

לאחר יום כפור, ספר רבי לוי יצחק כי היה קטרוג גדול בשמים, שבאותה ענה התגורר יהודי אחד שרוי במצוקה, ואחיו היהודים לא רחמו עליו, רק הפריץ סיע לו בסכום כסף נפר, לכן שאל הצדיק כמה עזר הפריץ בעד כלבו, וזה מוכיח שאצל הפריץ אין הכסף נחשב למאומה, ובגלל כן עזר ליהודי, ולא בא לו הדבר מתוך רחמים ותמלה אמתית. ובזה סר הקטרוג מעל ישראל.

גם מצוות הנראות כשכליות - חק הן

ובספר 'להגיד' (פרשת חקת) מביא מדברי המגיד רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, ששאל את השאלה שהבאנו לעיל, מפני מה נאמר "זאת חקת התורה", ולא נאמר 'חקת הפרה' או 'חקת פרה אדמה'?

מבאר המגיד זצ"ל: באה התורה במלים אלו ללמדנו, שה'חק' אותו אנו מוצאים בפרה אדמה, שיש למעשה בכל מצוות התורה בלן, ואפלו אלו מהן שנראות כמשכל ראשון כשכליות ומשפטיות - אחרי כל השכל הן חק, אינן מבין בהן כלל, 'זאת חקת התורה' - כל התורה בסופו של דבר חקה היא!

למשל, אם נשאל כל אחד ואחד, מהי המצוה הכי שכלית בעיניך? לבטח ישיב - "מצות כבוד אב ואם", מה אב ואם לא עושים למען בנם? כמה טורחים בגדולו ומוסרים נפשם עליו, הסברא נותנת שצריך לכבדם ולהוקיר את פעלם.

אבל מי שמתבונן, ינכח לראות שאין צו השכל מנחה את המצוה אלא החקה האלקית בלבד.

נמחיש נא את הדברים: בשעה טובה ומצלחת נולד ילד לאבא ואמא, והם החליטו משום מה, סתם כך, כי אין להם רצון לגדל אותו. מה היו עושים בימים ההם? נוטלים את הרוך הנולד בן יומו, הולכים לחצר בית הכנסת, מניחים את הילד על אחת החביות בחצר ונעלמים. היוצאים מבית הכנסת מבינים מיד בצער רב כי לפניהם ילד שלא שפר עליו גורלו, ואין הוא אלא שתוקי או אסופי, הזקוק לרחמי העוברים והשבים.

יהודי רחמן מיושבי בית הכנסת, מחליט לקחת את הילד ולגדל אותו. יום אחר יום, שבוע אחר שבוע, שנה אחר שנה, מגדלו במסירות ומספק לו כל צרכיו, והילד גדל ומתפתח, מסיים את שנות הלמוד בתלמוד תורה, נכנס לישיבה קטנה, משם עולה לישיבה גדולה, והופך לתלמיד חכם, לשמחת לב אביו מאמצו.

כל השנים הללו, האבא האמתי מתגורר באותה עירה, ועושה את עצמו כלא יודע, הוא מתבונן מרחוק כיצד מטפלים בילדו, מעניקים לו ומטפחים אותו באהבה אין קץ, ולא אכפת לו מאומה.

חולפות שנים, והנה מגיע הילד לפרק 'האיש מקדש', כמובן שהאב המאמץ מתקשה לעמד בעמס החובות וההוצאות הפרוכות בחתונה, אולם הוא נוהג בו כבנו ממש, לוקח הלוואות, ומתאמץ להוציא אותו עם נדונייה נכבדה.

ולאב האמתי - לא אכפת כלום, אדרבה הוא שמח לראות את הבן מקים בית בישראל ללא כל התאמצות מצדו, הוא עומד מהצד...

ויהי היום, האב הגיע לגיל שיבה, והנה באים עליו כל מיני מחלות וקשיים, אין מי שיסייע לו. אז נזכר כי בצדה השני של העירה מתגורר בנו. הוא בקש לקרא לאתו אברך, שפבר הנה בשנות השלושים לחייו.

הבן הגיע לביתו של הזקן, ולאחר מספר מלות נמוסין קצרות מטיל הזקן את הפצצה... "דע לך כי אני אבא שלך האמתי! האיש שגדלת בחיקו לא היה אבך...". האברך אינו מאמין למשמע אָזְנֵיו, דברי הזקן נחתו עליו כרעם ביום בהיר, הזקן ספר לו את השתלשלות הענינים כיצד הניח אותו על החבית, ואותו יהודי טוב לב אסף אותו, וכך הביא לפניו עוד הוכחות המאמתות את ספורו.

הילד היה נרגש מאד, יצא מהבית, וברר את הענין. לאחר כשעתיים שב כאשר אכן הכל ברור לו, כי הנה אבא שלו הוא היהודי הזקן החולה תושב העירה, וללא סבה מיחדת החליט לנהג בו מנהג עורב אכזרי, להפטר ממנו ולהשליכו בחצר בית הכנסת.

"שלום אבא" - פתח הבן. "עתה אין לי זמן לדבורים מיתרים" - אמר הזקן בקרירות, "רצוני כי תקים מצות 'כבוד אב' ותסייע לי בכמה דברים שאני זקוק בהם לעזרה, גם תחזיר קצת על הפתחים לצרכי, אתה חייב בזה".

הבן היה אפוף תדהמה מהתנהגותו הנלוזה של האב הזקן, ישב על הפסא ולנגד עיניו חלפו שלשים שנה של טלטולי חיים, בהן היה זקוק לעזרה, והאב ידע על כך, וגם יכול היה לסייע בעקיפין... והוא בחר להתעלם ביודעין. ועתה עומד הוא ומבקש פי עצמל בשבילו לכלכל את שיבתו בנעימים... איזו חצפה ועזות מצח...

נסור נא ונשאל מורה הוראה, הילד הזה חייב בכבוד אביו האמתי? חייב לקים את בקשותיו? - על פי תורה ודאי חייב - בכל החמרות וההדורים, "השנה כבודם לכבוד המקום".

נמצאת למד: 'זאת חקת התורה' - גם מה שרואה לעיניך מצוה שכלית, אין זה אלא חק!

בדיקת 'פְּרָה אֲדָמָה' מי"ח טרפות

נאמר בתורה בענין מעשה 'פְּרָה אֲדָמָה' (במדבר יט, ג): "וּנְתַתֶּם אֹתָהּ אֶל אֱלֻעֵזֶר הַכֹּהֵן וְהוֹצִיא אֹתָהּ אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה וְשַחַט אֹתָהּ לְפָנָיו... וְשָׂרַף אֶת הַפָּרָה לְעֵינָיו אֶת עֵרָה וְאֶת בְּשָׂרָהּ וְאֶת דָּמָהּ עַל פְּרִשָּׁה יִשְׂרָף", וּבַתְּרַגּוּם יוֹנָתָן "וְתַתְּנוּן יְתָהּ לְאֱלֻעֵזֶר סָגֵן כְּהֵנָּא... וַיְבַדְקֵנָה בְּתַמְנֵי סְרֵי טְרִיפֵן", מְבַאֵר בְּדַבְרֵי הַתְּרַגּוּם שְׂצָרִיף לְבַדֵּק אֶת הַפָּרָה בִּי"ח טְרִפּוֹת.

ומקשים המפרשים קשיה עצומה: הגמרא בחלין (יא, א) לומדת את הדין של 'אזלינן בְּתַר רַבָּא' - הולכין אחר הרב, מפרה אדמה. שְׂהָרֵי שׂוֹרְפִים אֶת הַפָּרָה כְּלָהּ, וְאִין אֶפְשָׁרוּת לְבַדְקָה אִם הִיא טְרַפָּה, וְאִף עַל פִּי כֵן מִנִּין שְׂאִין הִיא טְרַפָּה, עַל כְּרַחֲךָ שְׂסוּמְכִים עַל טֹבַע הַפְּרוֹת שְׂבַעוּלָם שְׂרַבֵּן אִינֵן טְרַפָּה: "וְשַחַט וְשָׂרַף - מַה שְּׂחִיטָתָהּ כְּשֶׁהִיא שְׂלֵמָה אִף שְׂרַפְתָּהּ כְּשֶׁהִיא שְׂלֵמָה, וְלִיחוּשׁ דְּלִמָּא טְרַפָּה הִיא? אֵלָּא לֹא מִשּׁוּם דְּאִמְרִינֵן זִיל בְּתַר רַבָּא". וְלִכְאוּרָה הַדְּבָרִים סוֹתְרִים לְמַבְאֵר בַּתְּרַגּוּם שְׂבוּדָקִים אֶת הַפָּרָה בִּי"ח טְרִפּוֹת. זֹאת וְעוֹד, יֵשׁ לְעֵינַי לְפִי הַתְּרַגּוּם, הֲלֹא לְפִי הַמְּבַאֵר בְּגִמְרָא יֵשׁ דִּין לְשְׂרַפָּה כְּשֶׁהִיא שְׂלֵמָה, וְאִיף שִׂיף שְׂיַבְדְּקֵנָה בִּי"ח טְרִפּוֹת.

תרוץ נפלא על כך תרץ הגאון רבי חיים ברלין וצ"ל אב"ד מוסקבה וירושלים, על פי המבאר ב'ברייתא דמלאכת המשכן' (מוכא בתוספות שבת כב, ב ד"ה וכי) ש'בארבעים שנה שהיו בני ישראל במדבר היתה עמוד הענן מאיר להם בכל מקום היתה מסתכל בטפיח ויודע מה בתוכו, בתבית ויודע מה בתוכה", מביין ש'כך הרי אותה פרה אדמה הראשונה שנעשתה במדבר - היתה נתן לבדק מטרפות לאור עמוד הענן, ובמקום שנתן לברר אין

להסתמך על הרב. לעמת זאת דברי הגמרא מוסבים על אותן הפרות שנעשו במרוצת הדורות, אותן לא היה נתן לבדק ולא נותר אלא להסתמך על הרב. ובהעתיקו את חדושו בכתיבו, סים רבי חיים ברלין: "ונתקבל ישובי זה בעיני גאוני ירושלים הי"ו וקלסוהו".

עוד יש לתרץ על פי מה שכתב ב'דרכי משה' (יו"ד ריש סימן לה) בשם התשב"ץ: מצאתי כתוב בשם רבי יהודה חסיד, שאמר שיש להעביר ולמשמש היד על גבי בהמה בעודה חיה, אם תשפיל לארץ תחת ידו - ודאי פשרה, ואם לאו - טרפה. ונתתי בו סימן "לב נשבר ונדפה אלהים לא תבזה" (תהלים נא, יט), "ושפל רוח להחיות" (ישעיהו נו, טו). ולפי זה מצינו דרך לבדק טרפות בהמה אפלו בעודה שלמה, על פי הסימן של רבי יהודה חסיד, ובאפן הזה כנן התרגום שבדק הכהן את הפרה בי"ח טרפות.

ועל פי הדברים הנ"ל בארו המפרשים את הפסוק הנאמר במנחה שנתן יעקב לפני עשו אָחִיו (בראשית לב, יד): "וַיִּלֶן שָׁם בְּלִילָה הַהוּא וַיִּקַּח מִן הַבָּא בְיָדוֹ מִנְחָה לַעֲשׂוֹ אָחִיו", ומה הפונה 'מן הבא בידו מנחה לעשו אחיו', ומה העביר ידו עליהן, ואותן שהשפילו עצמן לארץ השאירן לעצמו, ורק אותן שלא השפילו עצמן ובאו בקומתן הזקופה - שלח לעשו, פי ודאי טרפה הן.

מי שאינו מתכופף - טרפות יש בו

המגיד רבי ראובן קרלנשטיין וצ"ל היתה מאד מתפעל מדברי רבי יהודה חסיד, ולומד מהם לקח מוסרי: אם רצונך לבדק מי אינו 'טרפה' - ראה אם הוא מתכופף, מי ש'קשה פארו' - ודאי טרפות יש בו...

ג. ובודאי שאין זה ברור גמור, כי הלא הגמרא לומדת שמשרפת הפרה מוכח ש'הולכים אחר הרב', ואם היתה אפשרות לברר באפן הזה, שוב ליכא ראיה. אלא עקר ההתר לשרף את הפרה שלמה - מצד רב הוא, ובכל אפן מיון שאפשר להוסיף תוספת ברור על ידי סימנו של רבי יהודה חסיד, נצטוו אלעזר הכהן לעשות כן. ועניו 'כמוצא שלל רב' ר"פ חקת.

וכך הִזָּה אומר: האמת בְּחַיֵּי הַיּוֹם יוֹם, בְּדֶרֶךְ כָּלֵל מִי שֵׁשׁ בּוֹ גֵּאוּה, אֲכֹרִיּוֹת וְכֹדוּמָה, אֲפָשֶׁר לְנַהֵל עִמּוֹ חַיִּים סְבִירִים, אֲבָל כְּאֲשֶׁר יֵשׁ לוֹ תַּפְקִיד... אוֹהֶה! שֵׁם הוּא נִהְפֵּךְ לְאִישׁ אַחֵר, רַם מַעֲלָה בְּמִלּוֹא הַתְּקִיפּוֹת, אִם עַד הַיּוֹם הַסֵּתֶדְרוֹ עִמּוֹ, מֵאֵז שֶׁקָּבַל תַּפְקִיד - אֵין עִם מִי לְדַבֵּר, "קָשָׁה כְּאֶרְזוּ!", אֲנִי "חַיֵּב" לְהַתְנַהֵג כִּף כִּי אִם לֹא - יִקְפְּצוּ לִי עַל הָרֵאשׁ... אֲבָל הַתּוֹרָה אֹמֶרֶת "לְעוֹלָם יִהְיֶה אָדָם רַךְ כְּקִנְיָה"...

אֲסַפֵּר לָכֶם מַה הַתְּרַחֵשׁ אֲתִי לִפְנֵי כִּמָּה שָׁנִים. הִיִּיתִי זְקוּק לְאִשׁוֹר מִמְשָׁרְד מְסִים לִפְנֵי נְסִיעָה דְחוּפָה לְחוּ"ל, הִיִּתְהָ לִי טְעוֹת, הִיִּיתִי בְּטוֹחַ שֶׁהַמְשָׁרְד פְּתוּחַ עַד אַחַת בְּצִהְרִים, וְהָאֱמֶת כִּי שְׁעוֹת הַפְּתִיחָה הֵן עַד שְׁתַּיִם עֲשָׂרָה וּשְׁלֹשִׁים. מִתִּי הִגַּעְתִּי? בְּשִׁתַּיִם עֲשָׂרָה וְחִצִּי בְּדִיוֹק, וְ... סְגוֹר. נִגַּשְׁתִּי לְעוֹמֵד בַּפֶּתַח: "תִּשְׁמַע אִם אֵין אֲנִי מְקַבֵּל עִתָּה אֶת הַתְּצַהִיר בְּכַתֵּב, הַהֶפְסֵד שְׁלִי גְדוֹל, כְּרוּכִים בְּכֶךְ גְּלִגּוּלֵי צַעַר שׁוֹנִים". אֲבָל הַשׁוֹמֵר סָרַב לִפְתַּח.

"תִּשְׁמַע, רַבִּי יְהוּדִי" בְּקִשְׁתִּי, "תִּחְשַׁב בְּשִׁכְלֶךָ, אֵינְנִי זְקוּק לְדַבֵּר גְּדוֹל, בְּסֶךְ הַכֹּל חֲתִימָה פְּשׁוּטָה מִפְּקִיד פְּלוֹנִי". אֲבָל הוּא מִמֶּשׁ כְּמוֹ קִיר, לֹא נָע וְלֹא זָז: "סְגוֹר!". "אוּלֵי כָּכָל זֹאת" הַתְּחַנְנֵנִתִּי, "טוֹבוֹת אֲעֲשֶׂה לָּךְ בְּשִׁטְיָבֵל, כָּאֵן זֶה מְקוֹם עֲבוּדָה" הַשִּׁיב. "עֲכָשׁוּ אֲנִי בְּעֲבוּדָה" אָמַר הַשׁוֹמֵר - שֶׁלְּפִלִּיאֲתִי הִזָּה שׁוֹמֵר תּוֹרָה וּמִצְוֹת - בְּאֲטִימוֹת וּבִיבִשְׁת.

וְכִי כִּף לְמַדְנּוּ בַתּוֹרָה? - חֲשַׁבְתִּי לְעֲצָמִי, הָרִי מִמֶּשׁ לְהֶפֶךְ, בְּעֲבוּדָה יִשְׁנֵן הַזְדַּמְנִיּוֹת לְפַעַל הַמּוֹן חֲסִדִים, בְּשְׁעוֹת עֲבוּדָה קִימַת אֲפָשֶׁרוֹת לְטַבֵּל בַּיָּם שֶׁל חֲסֵד, וּמַה בְּקִשְׁתִּי מִמֶּנּוּ בְּסֶךְ הַכֹּל? וְכִי מַה יִּקְרָה אִם יִנְסָה לְבַקֵּשׁ רִשׁוֹת מִהַפְּקִיד לְהַכְנִים אוֹתִי?

אֶחָד מֵעוֹבְדֵי הַמְשָׁרְד, פְּקִיד בְּכִיר, שָׁמַע כִּי אֲנִי מִתְחַנֵּן, יָצָא מִדְּלֶת צְדָדִית וְאָמַר לִי: "שָׁמַע נָא, אֲנִי מִבֵּין אוֹתְךָ, הִנֵּךְ צְרִיף לְדַבֵּר עִם הַמְּנַהֵל וְהוּא כְּכֹר יִסְדֵּר אֶת הָעֲנִינִים בְּזִרְיוֹת". הוּא הִדְרִיף אוֹתִי בְּפִרְטִים וְהַכְנִים

אוֹתִי לְמַנְהֵל. חֲשַׁבְתִּי לְעֲצָמִי: מַדּוּעַ הוּא מִטָּה אֲזַן לְתַחְנוּנֵי? כִּיִּן שְׁוֹדָאֵי נוֹתְרוּ בְּעוֹלָם גַּם יְהוּדִים רַחֲמָנִים, טוֹב מְאֹד, יְהוּדֵי בְּעַל מַחְשָׁבָה וְלֵב, וְהוּא אֲכֵן סִדֵּר לִי בְּקִצְרָה אֶת כָּל הָעֲנִינֵי.

כְּאֲשֶׁר סִים לְסִיעֵי, פְּנָה וּבִקֵּשׁ כִּי יֵשׁ לוֹ מִשְׁהוֹ לְדַבֵּר אֲתִי. יִשְׁכְּנוּ בְּצַד וְהוּא אָמַר: "כִּיִּן שְׁיִדּוּעַ לִי כִי אֲתָה מִפִּיר מְעַט אֶת רַבִּי חַיִּים קְנִיבִסְקִי, אֲנִי זְקוּק לְטוֹבָה, לְבַקֵּשׁ מִמֶּנּוּ תַּפְלָה וּבְרָכָה", הָאִישׁ סִפֵּר לִי מִקְרָה נוֹרָא, אֲסוֹן קוֹרַע לְבָבוֹת שֶׁקְרָה בְּמִשְׁפַּחְתּוֹ פְּנִימָה, מַחְלָה מְסִימַת הַמְּזוּעֶזַעַת אֶת חַיָּו בִּיסוּרִים וּבְמִצְוָקָה, בְּסֶךְ הַכֹּל בְּקִשׁ מְאֹד כִּי רַבִּי חַיִּים תַּפְלֵל, נָתַן לִי אֶת הַשֵּׁם, וְהוֹדָה לִי.

מִמְשִׁיף הָרַב קְרָלְנִשְׁטֵיין וְצ"ל: אַחֵר כִּף חֲשַׁבְתִּי, מַה שָׁרַשׁ הַחֲלוּק בֵּינוֹ לְבֵין הַפְּקִיד הָרֵאשׁוֹן שֶׁפְּגַשְׁתִּי? מַדּוּעַ הוּא עֲזָר לִי בְּכֹז פְּשָׁטוֹת, וְהָרֵאשׁוֹן הַתְּעַלֵּם מִמֶּנִּי לְחֲלוּטִין? וְהַתְּשׁוּבָה כִּי יֵשׁ בְּקִרְבּוֹ לֵב נְשָׁבֵר, יָד ה' נִגְעָה בּוֹ, לְכֵן כְּכֹר יוֹדַע הֵיטֵב כִּי לֹא כָּל הָעוֹלָם שְׁלוֹ, וְכִי גַם הוּא יִשְׁכַּב בְּסוּף בְּעַפֵּר. נִכוֹן שֶׁפְּרָגַע הוּא בְּתַפְקִיד חָשׁוּב, בְּמִשְׁרָה רְמָה, אֲבָל מִבֵּין הֵיטֵב כִּמָּה הָעוֹלָם הוּא הַכֹּל וְכִמָּה גְּלִגַּל חוֹזֵר בְּעוֹלָם, יֵשׁ בּוֹ 'שְׁכָרוֹן לֵב', לֵב נְשָׁבֵר וְנִדְכָה, לְכֵן יוֹדַע לְהַתְּכַוֵּף...

חֲפָצִים שֶׁל אֱמוּנָת הָעוֹלָם לְעִרְעֵר אֱמוּנָתֵנוּ
וְהִנֵּה, עַל הַפְּסוּק "זֹאת חֻקַּת הַתּוֹרָה" כְּתוּב רַש"י: "לְפִי שֶׁהַשֵּׁטֵן וְאֱמוּנָת הָעוֹלָם מוֹנִין אֶת יִשְׂרָאֵל לומר מַה הַמְּצָנָה הַזֹּאת וּמַה טַעַם יֵשׁ בָּהּ, לְפִיכֶךָ כְּתוּב בַּה' חֻקָּה - גְּזָרָה הִיא מִלְּפָנֵי, אֵין לָךְ רִשׁוֹת לְהַרְהוֹר אַחֲרֶיהָ".

וְצְרִיף בְּאוֹר, מַדּוּעַ דּוֹקָא בְּמִצְוָה זוֹ שׁוֹאֲלִים אֱמוּנָת הָעוֹלָם מַה הַמְּצָנָה הַזֹּאת וּמַה טַעַם יֵשׁ בָּהּ, וְלֹא בְּשִׂאָר מִצְוֹת שְׂאִין מוֹכֵן טַעֲמָן, כְּמוֹ מֵאֲכָלוֹת אֲסוּרוֹת, שְׁעֵטְנּוֹ, וְכֹדוּמָה. וְעוֹד, מַהוּ לְשׁוֹן 'מוֹנִין אֶת יִשְׂרָאֵל'.

בְּאוֹר נִפְלָא כְּתוּב בְּזָה בְּסֶפֶר "יִלְקוּט הָאוֹרִים", עַל פִּי הַמְּבַאֵר בְּמִדְרָשׁ (וּיְקָר"ר פ"ד):

יש לדין 'אזלינן בְּתַר רַבָּא' ? רק כַּאֲשֶׁר יש ספק, והאדם נבוך כיצד לנהג, אזי חלים עליו כללי הנהגת הספקות, כדגמת רב וחזקה, אולם כַּאֲשֶׁר אין כל ספק - לא שָׁךְ כָּלל דין רב, וכך בְּעֵינֵינוּ, אמונת ישראל היא למעלה מכל ספק, ולכן אין לנו לילך אחר הרב ולנטש אמונתנו.

"חנף לנער על פי דרכו"

כידוע, עקר ה'חקה' שבפירה אדמה, היא העבדה המתמיהה לכאורה, שפירה אדמה מטרת את הטמאים, שהלא טמא מת שמוזן עליו אפר פרה נטהר מטמאתו, לעמת זאת היא מטמאה את הטהורים, שכל העוסקים באפר פרה נאמר בהם: "וטמא עד הערב".

מכאן - אומר רבי יצחק זילברשטיין שליט"א - אנו למדים כלל בכל התורה כלה, 'זאת חקת התורה', יכול להיות דבר אחד, שהאחד שיעשה אותו יחשב לו כמצוה ויתעלה על ידו, והשני שיעשה אותו דבר - יחשב לו כעברה, ורק ידרדר על ידו.

דגמה בת זמננו לענין זה, מכיא הרב שליט"א מענין החנוף הבנים לתורה: ברנף ה' אכשור דרא, ורב ככל הצבור ירא ה' שולח את בניו לישיבות קדושות, בהן מלמדים דעת ויראת ה', אולם אנו מוצאים הורים שבשם הרצון לראות את ילדיהם כ'מצלחים' - מפעילים לחצים מלחצים שונים להכניס אותו לישיבה מהשורה הראשונה, מה שלא תמיד מתאים לו ולאפיו.

בדורות עברו - לא היה הלמוד בישיבה מוכן מאליו, רק מי שהראה כשורים יוצאי דפן, וכשר התמדה מיחד, נשלח לישיבה, שם התעלה והפך לגדול בישראל. מי שהיה יותר חלש - לרב נעשה בעל מקצוע, סנדלר, חזט, צורף. לכן מראש אל הישיבה היו מגיעים רק מיטיבי לכת, המוחות הטובים והמכשרים ביותר.

"שאל ההוא מינא את רבי יהושע בן קרחה, כתוב בתורתכם 'אחרי רבים להטות', ואנן מרבים, מפני מה אין אתם משתוים אתנו בעבודה זרה?", והנה מהיכן לומדים דין 'הולכין אחר הרב?', דבר זה שנינו בגמרא במסכת חלין (יא, א): רבא דאיתא קמן - לומדים מן הפסוק 'אחרי רבים להטות' הנאמר בדינים, רבא דלית קמן - מפירה אדמה, "דאמר רחמנא ושחט שרף, מה שחיתתה כשהיא שלמה אף שרפתה כשהיא שלמה, וליחוש דילמא טרפה היא? אלא לאו משום דאמרין זיל בְּתַר רַבָּא".

ואם בן יש לומר דזוהי כונת רש"י כאן: שהשטן ואמות העולם מוזנין את ישראל, מלשון מנזן, סופרים את ישראל ואומרים להם: הרי אנו הרב ואתם המעוט, וכתיב 'אחרי רבים להטות', ומדוע אינכם עובדים לעבודה זרה כדעת הרב? ואם תאמר שהלמוד של 'אחרי רבים להטות' הוא רק בדינים ב'רבא דאיתא קמן', אבל ברב של עובדי עבודה זרה שהם 'רבא דליתא קמן' מנין? על זה באים אמות העולם ומצביעים על מצות פרה אדמה, 'מה המצוה הזאת ומה טעם יש בה?', שהלא כתוב בה 'ושחט ושרף', דילמא טרפה היא? - אלא על כרחך הולכים אחר הרב גם ב'רבא דליתא קמן', אם בן גם אתם צריכים לילך אחר רב עכו"ם, ולהיות כמותנו.

ועל זה אנו משיבים להם בגאון - "חקה היא, גזרה היא מלפני ואין לה רשות להרהר אחריה" דהינו שהאמונה שלנו היא בגדר גזרה וחקקה, אין לנו שום יכולת וזכות לערער ולהסתפק בה, היא דבר כל כך מחלט מנוי וגמור, שגם אם כל העולם ילך אחר עבודה זרה - אנו נהיה דבקים באלקינו.

וידוע שפעם שאלו את רבי יהונתן איבשיץ את שאלת המין, מדוע אין העם היהודי הולך אחר הרב, ומקבל עליו את אמונת אמות העולם, ענה להם הגאון תשובה נצחת: אימתי

שעות בלילה, ואחר כך ביום ישן עוד שעה או שעה וחצי, אבל על כל פנים צריך לדעת שאסור לזלזל בשנה, ואם ישן סך הכל במשך היממה 8 שעות - כי אז המוח שלו רגוע ומסוגל ללמד היטב, מה שאין כן אם ישמע לעצת היצר ח"ו למעט בשנה - אז יגרם לו ח"ו להדרדרות, ולכן צריך 8 שעות לשנה.

מלבד 8 שעות לשנה, ועוד יורד 2 שעות לשלש תפלות שביום, ו-2 שעות נוספות לשלש ארוחות שביום, ואינני אומר שיאכל במשך 2 שעות שזה הרבה מאד, אלא פונתי לאכילה ולשאור צרכי הגוף כמוכּן.

נמצא שיורד סך הכל 12 שעות לכל העניינים, נותרו לה אפוא 12 שעות נקי ללמוד.

ולבחור אין שום דאגות ושום עניינים, לא לדאג לפרנסה ולא לחתן ילדים ולא לגלגל בחובות, שום דבר! רק 12 שעות ללמד.

והנה כשלומד 12 שעות ביממה עם חברותא מתמיד שאוהב ללמד ושונא את הבטלה, ואינם מדברים דברים בטלים ח"ו באמצע הלמוד, כי אז יכול להספיק במשך ה"זמן" של חצי שנה ללמד את כל המסכת של השיבה, ולחזור הרבה פעמים. ואפלו אם לא ילמד את התוספות בכל מקום, מכל מקום יוכל ללמד את הרא"ש, שבדרך כלל יותר קל ללמד מהתוספות, ובמשך ה"זמן" תהיה לו בקיאות וידיעה בכל המסכת.

ואיך ילמד? - כל דף גמרא ילמד ארבע פעמים, ואז כבר ידע אותו כמעט לגמרי טוב, ואז כבר יוכל לחזור הרבה פעמים, וכשיגמר פרק - יחזור עליו ארבע פעמים, וכיון שלומד 12 שעות ביממה כנ"ל - הרי שיש לו מספיק זמן לכך.

ובסדר למוד כזה - הנה במשך 6 שנים, שזה בדרך כלל משך הזמן הרגיל שבחור נמצא בשיבה גדולה, יוכל לקבל בקיאות וידיעה יפה בג' סדרים: מועד, נשים, נזיקין.

אולם בדרנו ברוך ה', כלם הולכים במסלול, וכלם נשלחים לישיבות, הן החלשים בכשרונותיהם והן החזקים, הן חלשי האפי והן חזקי האפי, לכן חשוב מאד להתאים לכל ילד את המסגרת. מי שפשוני מאד, אפיו חזק ויודע 'להחזיק' את עצמו, יכול להפגס לישיבה מרבת בחורים ולהצליח בה, לעמת זאת יש בחור שזקוק ליותר עזרה, ליחס אישי, הוא עלול 'להאבד' במקום גדול, עלול להדרדר ולאבד את עולמו. לכן על ההורה להתאים לו ישיבה התואמת את הכשרים והאפי שלו.

ובספר 'פניני רבנו הקהלות יעקב' (ח"א עמוד ז) מספר שהרבה פעמים היו נכנסים אל רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל - הסטיפלר, בחורים שבקשו את ברכתו לרגל הפנסים לישיבה קטנה או לישיבה גדולה, או שבאו לשאל את עצתו איזו ישיבה להעדיף, ובדרך כלל סגנון התשובה לכלם היה דומה.

וכך היה הסטיפלר אומר במתק לשונו הזהב:

"אמנם מברך אני אותך בכל הלב שתצליח בתורה הצלחה רבה, אבל צריך אתה לדעת שלא מברכות תהיה גדול בתורה, יש רק עציה אחת - להתרחק מן הבטלה ולנצל את כל הזמן. ולכן גם אין הבדל לאיזו ישיבה תלך, לא הישיבה קובעת את ההצלחה של הבחור אלא השקידה שלו, ואם יהיה שקדן - יצליח ויגדל בתורה בכל מקום תורה שהוא, מה שאין כן אם יתבטל ח"ו - אז לא יועיל לו השם הטוב של הישיבה המפרסמת שהוא נמצא בה.

ובאותו מעמד היה מבאר הסטיפלר את חשיבות 'נצול הזמן' לצמיחתו של בן עליה: הנה דע לה שיש 24 שעות ביממה, וימנה יורדות 8 שעות לשנה. וכל אחד צריך לחלק את שעות השנה לפי מה שהוא, יש שישן כל ה-8 שעות בלילה, ויש שישן 7 או 6.5

ולכן רק עצה אחת - יש ללמד בהתמדה 12 שעות ביממה כנ"ל ואז יהיה גדול בתורה בעזרת ה' יתברך.

"אדם כי ימות באהל"

בהמשך הפרשה, אומרת התורה (במדבר יט, יד): "זאת התורה אדם כי ימות באהל", וידועה דרשותו של ריש לקיש (ברכות סג, ב; שבת פג, ב; גטין נו, ב) "אין דברי תורה מתקיימים אלא במי שממית עצמו עליהם".

מה הפונה 'כי ימות באהל'? ממית עצמו עליהם?

מבאר רבי ראובן קרלנשטיין זצ"ל, נאמר בקהלת (קהלת ט, יב): "כי גם לא ידע האדם את עתו", הרי זו הנהגת שמים, אדם לא ידע מתי ימות. דוד המלך בקש מהקדוש ברוך הוא (תהלים לט, ה): "הודיעני ה' קצאי ומדת ימי מה היא", ה' נאות לגלות לו רק פרט אחד, "בשבת תמות", יותר מכך אין אפשרות לגלות, באיזו שבת לא הודיעו.

נתאר לעצמנו, מה היה אלו לא הייתה גזרה כזו שלא ידע האדם את עתו, אלא היינו מקבלים מידע מדויק באיזה יום כל אחד מאתנו ימות, מה אדם היה עושה באותו יום? מודרו לבגן כדי לסדר כמה ענינים בחשבון? רץ לסופרמרקט כדי לקנות עגבניות ומלפפונים, שזיפים ובננות? חס ושלום! לא עגבניות, לא בנק ולא בננות, היום יום אחרון של החיים, מחר אין, היה תופס בכל כחו כל שניה, למוד תורה, קיום מצוות...

"אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה" - אם יחשב תמיד שמא אני הולך למות, ממית עצמו עליה, ממילא אין לו רגע מיותר וזמן של בטלה, וכך התורה מתקיימת בו.

עוד יש לבאר, הגמרא (שבת פג, ב) דורשת: "אדם כי ימות באהל" - לעולם אל ימנע

שכל ענין שישאלוהו ידע איפה כתוב, ויוכל לעיין בו ולברר אותו על בריו.

וכאשר ימשיך בסדר הזה ללמד 12 שעות ביממה עוד 4 שנים - כי אז יהיה בקי וידען גם בשאר הסדרים: זרעים, קדשים, טהרות. ודע לך שפך למדו בוולוז'ין, 12 שעות ביממה כנ"ל, ולכן יצאו משם רב התלמידים גדולי תורה שהיו להם ידיעות נכבדות בכל סדרי הש"ס, מלבד יחידים שעלו ונתעלו והיו לגדולי הדור.

אבל אם ח"ו בחר לומד רק 8 שעות, כמנין שעות העבודה הרגיל אצל פועלים, ונשארו לו 4 שעות של בטלה, כי כבר ישן מספיק ואכל מספיק והתפלל מספיק, ואם כן מה עושה ב-4 שעות הבטלה הללו?

בוא ואמר לך: יש ארבעה אבות נזיקין: יש שמבטל את הזמן במשחק השח, ויש שמבטל את הזמן על ידי פטיפון שהוא כלי שמכניסים בתוכו פלטה עגולה שמסתובבת ומזמרת, הפלטה מסתובבת - והוא מסובב לו את החיים... ויש בקריאת עתון, ויש בדבורי פוליטיקה עם חברים. על כל פנים מתבטל 4 שעות ביום, רחמנא ליצלן.

ואמרו חז"ל: "אם תעזבני יום - יומים אעזבך", יוצא שאם מתרחק מן התורה 4 שעות - הרי התורה מתרחקת ממנו 4 שעות נוספות, רחמנא ליצלן.

יוצא שמצד אחד לומד 8 שעות ביממה, ומצד שני התורה מתרחקת ממנו ח"ו 8 שעות, נמצא שמה שמכניס תורה לעצמו במשך היום בלמודו - אותה כמות תורה יוצאת ממנו ומתרחקת ממנו על ידי הבטלה שלו, "והאי תנא הכנסה - הוצאה קרי לה".

ואז יכול לשבת 10 שנים בשיבה, ואיננו יודע שיש דף נ' במסכתא, ואין צריך לומר דף פ', וגם מה שלמד השתכח ממנו רח"ל.

ועל זה לא יועילו שום ברכות.

אחד כרסה מרבת קפיצים. יש מטוסים שממש יושבי המחלקה הראשונה מסבים כמו בני מלכים, לכל אחד יש רשות היחיד בפני עצמו, פלאי פלאים!

באחת מטיסותי לחו"ל, בקשתי רשות מאחד האחראים כי יתן לי לראות כיצד נראים מושבי הנוסעים במחלקה ראשונה, קבלתי אשור לרגע קצר, עליתי, ראיתי את הכרסאות המפארות והמפנקות, כל כך מרווח ונוח...

יודתי למטה, ופגשתי יהודי שהפתי אותי כאיש אמיד ובעל יכלת, הייתי קצת בהתפעלות מההבדל הקיצוני המשמעותי בין המחלקה העליונה לעצמת התחתונה, ופניתי אליו: "כפי שאני מכיר אותך, אתה יכול להרשות לעצמך להוסיף כסף ולקבל מקום יותר מרווח עם כרסא וכו', ומה לך יושב פה בצפיפות יחד עם פשוטי העם?".

הוא הביט עלי והגיב בתרעמת: "וכי חסר דעה אני? כמה זמן נוסעים כאן? שתיים עשרה שעות או שלש עשרה, כולל נחיתת בינים אנו מתעכבים בדרך עוד שעה, וכי לשם כך אזורק סכום כזה של כסף? בשלמא אם הייתי עכשו בטיסה לשבועים, אז היית חושב... אבל טיסה של מספר שעות...".

אמרתי לעצמי: רגע רגע, שבועים אף הם כלום - חולפים עוברים, ואם מתבוננים מעט מבינים כי כל שבועים השנים חולפות עוברות, תחשבו נא - מביטים עשר שנים אחרונות, היכן הן נעלמו - חלפו והלכו, 'כחלום יעוף, וכמה עשר שנים יש בכלל בחיי האדם? שבע פעמים אותן עשר שנים שעברו כחלום יעוף. זה העולם! וכפי שאמר אותו עשיר: "וכי אני חסר דעה להשקיע כל כך בשביל זמן קצר כזה?!" לכן כדאי להכין רק לעולם האמת שהוא קבוע ועומד, ולא לעולם חולף. שם זקוקים לסלון טוב, לכלים נאים ולדירה

אדם את עצמו מבית המדרש ומדברי תורה ואפלו בשעת מיתה. אפלו באותם רגעים אחרונים, שבאפן טבעי אדם מנצל אותם להפחד לנצח מן היקרים לו, משפחתו, אשתו ובניו - גם רגעים אלו מחיבים בעסק התורה.

על היחתם סופר' מספר, כי לפני יציאת הנשמה, נכנסו היחברא קדישא לחדרו, הם דברו ושוחחו בקול לגבי כמה ענינים, לפתע שמעו את קולו: "מדוע מפריעים לי, אני כעת באמצע הלמוד!".

הגר"א נפטר בסכות עם לולב ואתרוג בידי. כפי המספר, בתחלת מחלתו מאן להכניס רופא לחדרו, וזאת על פי לשון הרמב"ן "מה לרופאים בבית יראי ה'", אף יומים לפני הסתלקותו, כאשר בני הבית בקשו בתחנונים שיאות להכניס רופא, הבין כי בני המשפחה בצער רב, והסכים למענם שיכניסו רופא. הרופא טפל בו עד פטירתו.

שעתים לפני פטירתו, נכנס אחד התלמידים ושאל את הרופא: "איפה זה אוהז?", כמי ששואל מה מצבו, הגביה הרופא את ראשו: "איפה זה אוהז אתה שואל? במסכת פלים... אני שומע שהוא חוזר כעת על משניות ממסכת זו".

אפלו בשעת מיתה יעסק בתורה - ימות באהל...".

העולם הזה - אינו אלא אהל בלבד...

"אדם כי ימות באהל" - היכן אדם מת? באהל, בביתו הארעי, פלומר העולם הזה. אבל שם בעולם הבא, אין מות, הכל קבוע ואיתן, "כי הלך האדם אל בית עולמו" (קהלת יב, ה) אל בית עולמו - העולם הבא זה ביתו האמתי והקבוע לנצח נצחים.

ומספר הרב קרלנשטיין: במטוס ישנה 'מחלקה ראשונה', במחלקה הרגילה צפוף מאד, אבל במחלקה הראשונה, אוהו... לכל

נָאָה, אָךְ כַּאֲשֶׁר בְּאֵהָל הָאֲרָעִי - אֵין צָרִיף לְהִשְׁקִיעַ,
כִּי אֲנָשִׁים חֲכָמִים לֹא מִשְׁקִיעִים בְּחוֹלְף וְאֲרָעִי.

וְיָדוּעַ הַמַּעֲשֶׂה עַל תִּיר עֲשִׂיר אֶחָד מֵאֲרָצוֹת
הַמַּעֲרָב, שֶׁבִקֵּר בְּבֵיתוֹ שֶׁל גְּדוֹל הַדּוֹר רִבֵּן
שֶׁל יִשְׂרָאֵל בְּעַל הַ'חֶפֶץ חַיִּים', וְהִנֵּה הוּא
רוֹאֶה בְּאִיזוֹ דְלוֹת חַי הַ'חֶפֶץ חַיִּים', בְּמָקוֹם
כִּסּוּאוֹת יוֹשְׁבִים בְּנֵי הַבַּיִת עַל סִפְסָלֵי עַץ
רְעוּעִים, הַכֹּל יִשָּׁן וּמָט לִפְלָא...

בְּסוּיָם בִּקְרוּוֹ פָּנָה הַתִּיר לְ'חֶפֶץ חַיִּים'
וְשָׂאָל: "רַבִּי, יֵשׁ דָּבָר שֶׁמֵּאֵד מַעִיק עָלַי, תִּרְאֶה
בְּאִיזוֹ דִּירָה אֶתָּה חַי וּבְאֵילוֹ רְהִיטִים אֶתָּה
מִשְׁתַּמֵּשׁ, אָדָם בְּדַרְגָּה כְּשֶׁלֶף שְׁכָל עִם יִשְׂרָאֵל
תָּרַד לְמוֹצָא פִּיּוֹ, אֵין רְאוּי שְׂיַחֲיָה בְּתוֹנְאִים
יֹתֵר טוֹבִים?".

"בְּנִסְיַעְתָּךְ לְרֹאדִין" - שָׂאָל הַחֶפֶץ חַיִּים
בְּמַתָּק לְשׁוֹנוֹ - "עַל מָה יִשְׁבֶּת בְּרַפְכָּת עִמָּה
הַנְּעִתָּ לְאִישִׁישׁוֹק? וְכִי הִיָּה לָךְ בְּרַפְכָּת מְזוֹנָן
מִפְּאָר? אִם כֵּן מָה לָךְ לְהִתְלוֹנֵן עָלַי בְּשַׁעֲה
שְׁגָם אֶתָּה יִשְׁבֶּת כָּךְ בְּקָרוֹן".

צָחַק הָעֲשִׂיר: "בְּמַחֲלָה מִכְבוֹדוֹ, זֹו נִסְיַעָה
בְּסוֹף הַכֹּל, שֶׁהַרְבֵּי יָבּוּא אֲצָלֵי לְבַיִת, כְּכֹר
יִרְאֶה מָה יֵשׁ לִי, עַל מָה אֲנִי יִשָּׁן וּמָה אֲנִי
אוֹכֵל, הַנְּסִיעָה בְּרַפְכָּת הִיא סוֹף הַכֹּל קְצָרָה
וְחוֹלְפָתָ".

"גַּם אֲנִי בְּסוֹף הַכֹּל בְּנִסְיַעָה... תִּשְׁעִים שָׁנָה
בְּנִסְיַעָה" סִים הַחֶפֶץ חַיִּים. "תְּכַל לִי לְהִשְׁקִיעַ
עַכְשָׁו, עַדִּיף לִי לְרִתָּם אֶת כָּל כַּחֲזִי עַל מְנַת
לְשַׁכְּלֵל וּלְשַׁפֵּר אֶת בֵּיתִי הַנְּצַחִי בִּיעֵד אֵלָיו
אֲנִי עֲתִיד לְהַגִּיעַ, בְּעוֹלָם הַבָּא, רַק טַיִשׁ מִשְׁפָּץ
אֶת קָרוֹן הַרַפְכָּת...".

הַמְּגִיד הִירוּשָׁלַמִי רַבִּי שְׁלוֹם שֶׁבְּדָרוֹן וְצַ"ל,
הַמְּחִישׁ זֹאת בְּסִפּוֹר עַל פְּלוֹנֵי שֶׁהַחֲלִיט לְצִאֵת
לְגוֹר בְּאֲמֵרִיקָה. הַנְּסִיעָה בְּיָדוּעַ, אֲרָכָה כְּמָה
חֲדָשִׁים בְּאֲנִיָּה. שָׁמַע אוֹתוֹ מִהַגֵּר כִּי בְּאֲמִצְע
הַנְּסִיעָה תַּעֲשֶׂה הָאֲנִיָּה תַחֲנֶה שֶׁל שְׁבוּעִים
בְּצָרְפָת: "כִּיִּצַּד אֶסְתַּדֵּר שְׁבוּעִים עִם שְׁפָה כָּל
כָּךְ קָשָׁה כְּמוֹ צָרְפָתִית". הַחֲלִיט הָאִישׁ: אֶלְמַד

יּוֹמָם וְלַיְלָה צָרְפָתִית, וְהִיָּה שְׁמַח וְטוֹב לֵב.
לְעַג לוֹ אֶחָד מִחֲבָרָיו: "אֵיפֹה הָרֹאשׁ שֶׁלֶךְ?
וְכִי אֲנַגְלִית אֶתָּה כְּכֹר יוֹדֵעַ? הָרִי סוֹף סוֹף
אֲחָרֵי אוֹתָם שְׁבוּעִים הִנֵּךְ נוֹסַע לְאֲמֵרִיקָה שָׁם
תִּגּוֹר שָׁנִים רַבּוֹת, וְכִי כְּכֹר לְמַדָּת אֲנַגְלִית
טוֹב?".

"אָךְ הֵיכֵן אֶהְיָה קִדָּם? הֲלֹא בְּצָרְפָת, אִם
כֵּן קִדָּם אַעֲשֶׂה הַכְּנוּת לְצָרְפָת, אַחַר כָּךְ נִכְיֵן
כְּכֹר בְּשִׁבִיל אֲמֵרִיקָה" הִשִּׁיב בְּ'חֲכָמָתוֹ'. שֶׁלֶשָׁה
חֲדָשִׁים הִיָּה הָאִישׁ עָסוּק בְּלַמוּד צָרְפָתִית,
מְלָה בְּאֲנַגְלִית לֹא יָדַע. בְּשִׁבִיל הַשְׁבוּעִים הַכֵּיֵן
וּלְשָׁבְעִים שָׁנָה לֹא הַכֵּיֵן...

כְּמָה מַעֲשֶׂה זֶה מֵאֲפִיֵן אֶת טַבַּע הָאָדָם,
אוֹגֵר וּמְכִיֵן כָּל חַיִּיו, צוֹבֵר הוֹן וּמִשְׁקִיעַ כָּל
מְרָצוֹ בְּקִנְיָנִים גְּשָׁמִיִים, כְּמָה אֲרָךְ חַיִּי הָאָדָם
בְּעוֹלָם בְּיַחַס לְחַיִּי נְצַח? אֲפֵלוֹ לֹא פְרוֹמִיל,
וּבְשִׁבִיל זֶה הוּא נוֹתֵן לְבוֹ לְהִשְׁקִיעַ, בְּשִׁבִיל
הַנְּצַח - אֵין הוּא נוֹקֵף אֲצַבַּע. הָאֵין זֹו טְפִשׁוֹת
וְאוֹיִלְיוֹת?

כְּשֶׁאֲנִי לוֹמֵד - אֵין אֲנִי אֵלָא מֵת...

בְּדָרְךָ נוֹסַפְתָּ בְּאֵר הַ'חֶפֶץ חַיִּים' עֲנִיֵן זֶה
שֶׁל 'מִמִּית עֲצָמוֹ עֲלֵיָה', וְזֹאת עַל פִּי מִשָּׁל
לְסוֹחֵר גְּדוֹל שֶׁהָיוּ נוֹהָרִים אֵלָיו לְקוֹחוֹת רַבִּים,
וּבְמִשְׁךָ כָּל שְׁעוֹת הַיּוֹם וְהַלֵּילָה הִיָּה טְרוּד
בְּמַסְתָּרוֹ, עַד שֶׁלֹּא הִיָּה לוֹ זְמַן אֲפֵלוֹ לְהִתְפַּלֵּל
בְּצַבּוֹר.

כְּעַבּוֹר שָׁנִים, וּמִיָּדֵעֵנוּ מִתְקָרֵב לְגִיל זְקֵנָה,
שִׁיבָה נִזְרָקָה בּוֹ, יוֹם אֶחָד הַתְּעוֹרֵר לְחֻשָּׁב
עַל עֲצָמוֹ: הִנֵּה הַשָּׁנִים חוֹלְפוֹת וְעוֹבְרוֹת, וְהוּא
מִתְקָרֵב אֶל בֵּית עוֹלָמוֹ, וּמָה יְהִיָּה עִם הַתְּכַלִּית
שֶׁל עֲבוֹדָת ה' שְׁעֵבוֹרָה בָּא לְעוֹלָם? "נְעוּרֵי
עַד הַלּוּם עָשׂוֹ לְנַפְשָׁם, וּמִתִּי גַם אֲנִי אַעֲשֶׂה
לְבֵיתִי?". הַחֲלִיט לְקַבֵּעַ בְּכֹל יוֹם כְּמָה שְׁעוֹת
לְתַפְּלָה וּלְלַמוּד תּוֹרָה, וְכָךְ עֲשֶׂה.

בַּיּוֹם הָרִאשׁוֹן רְאֵתָה אֶשְׁתּוֹ שֶׁבְּעֵלָה מִתְּעַכֵּב,
הֲלָכָה לְפָתַח בְּעֲצָמָה אֶת הַחֲנוּת, וּכְשָׁבָא שְׂאֵלָה
אוֹתוֹ לְפִשֵּׁר אַחֲרוּוֹ. וְאָמַר לָהּ שֶׁהִיָּה טְרוּד

והכרח להתעכב. אבל ביום השני פשראתה שעבר הבקר ועדין לא שב מבית הכנסת הלכה לשם לראות מה ארע לו, ומצאה אותו יושב ולומד.

התחילה לצעק עליו, איך הוא עוזב את חנותו ולא מתחשב בכל הקונים שמחכים לו? ואיך בשעה כזו הוא יושב ללמד בנחת?

השיב לה הסוחר: הלא אם היה מלאך המות בא לטל את נשמתו, כלום היית יכולה לטען טענות מעין אלו, שאין לך פנאי לזה בשעה כזו שהחנות מלאה קונים. כך עליך לחשב גם עתה, כאלו אני מת עד שאגמר את למודי...

וכך מכאר החפץ חיים את דברי חזו"ל "אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה", כי אם ינסה האדם להתמודד עם כל הטענות של היצר הרע, לא ימצא דרך ומוצא להתגבר עליו, והדרך היחידה היא שיחשב האדם את עצמו בשעת עסק התורה כאלו הוא מת ואינו יכול לעשות דבר אחר, וכך שום טענה לא יכולה להטען עליו, לא אשה, לא ילדים, לא לקוחות, הכל בטל ומבטל. רק כך יכול לזכות לתורה.

ומספר הרב קרלנשטיין וצ"ל: היה יהודי יקר, רבי דוד גליק ז"ל, שהיתה לו חנות של 'טפטים' מול בית הכנסת 'איצקוביץ', מדי יום לקראת השעור של רבי שמחה קסלר וצ"ל, היה נועל את החנות והולך ללמד.

והנה ערב אחד, רבע שעה לפני השעור, נכנס אדם ואמר שיש לו כמה עסקאות, רצונו לקנות כמות גדולה של טפטים, הוא מצפה קירות של מוסד שלם. אמר לו רבי דוד: "רגע אדוני, יש לי בסך הכל רבע שעה, ואני רואה שאתה הולך על גדול ורבע שעה לא תספיק, אזי אני מבקש ממך שתבוא מחר, ואתן לך את כל תשומת הלב", האיש לא שעה להפצרותיו, והוריד לעצמו כמה גלילים, מיד היה נראה כי אכן מדבר בקנין רציני,

העתיד לרכש 'חתיכה הראויה להתכבד'. השעה שבע התקרבה: "אתה זוכר מה אמרתי לך? בשבע אני סוגר" אמר לו רבי דוד. הקונה עלה שוב למעלה, והוריד גליל נוסף, בחר חמשים מט. "אני זקוק לעוד כמה צבועים" אמר.

השעה שבע הגיעה "אדוני! אני סוגר את החנות", הקונה החל למחות: "רגע, מה אתה עושה לי? בשום אופן, זו קנייה דחופה, הגעתי מרחוק".

פניו של רבי דוד התרככו קמעה: "טוב, אתה יודע מה? אני רואה פי רק לבחור גונים וצבועים יקח לך עוד שעה, אם בן לא אכפת לי, קח את המפתח תשארו בחנות, תעשה כבתוך שלך, תבדק, תמדד, ואני אשוב עוד שעה וחצי, כי לשעור אני הולך בכל מחיר".

הקונה הביט בו בתמהון, הוא לא האמין למראה עיניו, המוכר משאיר בידו את מפתח החנות ונעלם לשעה וחצי... הוא אינו מכיר אותו בכלל, בזמן כזה אפשר לרוקן את כל הסחורה בחנות ולהשאיר אותו עם גזק שאין ברגמתו...

אך רבי דוד כבר בדרך החוצה, מושיט לו את המפתח, עולה על האופנים בחוץ, ומתכוון לנסע לשעור.

כאשר עלה לאופנים, דלג האיש אחריו וקרא: "רגע אחד, אני לא קונה שום דבר, אני מימס הכנסה נשלחתי לבקרת לבדק את נאמנותך. אני רוצה להגיד לך, אדם שבשביל לא להפסיד שעור מוכן להסתכן כל כך, לוותר כל כך, וגם לתת מפתח לזר שאינו מכיר - אין לך היום שום בקרת, הכל חלק, כל הכבוד לך".

"ממית עצמו" - למוד מתוך צער ומעוט תענוג

ואכן, הדרך היחידה לזכות לכתרה של תורה היא להמית עצמו עליה, להמית את

כל הרצונות והמפריעים, ולדבק בתורה במסירות נפש. ולא רק להמית עצמו עבור התורה עצמה, אלא להמית עצמו עבור כל קנין וקנין ממ"ח קניניה.

ובזה מספר מדוע לא נכלל בכלל מ"ח קנינים השנויים בפרק ו' ממסכת אבות גם 'ממית עצמו עליה', הואיל וכאמור 'ממית עצמו עליה' אינו קנין נפרד, אלא הוא ה'היכי תמצוי' של כל הקנינים בלם, להמית עצמו עבור שמיעת האזן, עבור בינת הלב, עבור שמוש חכמים, עבור דקדוק חברים ופולפול התלמידים...

בהגדרת 'ממית עצמו עליה', הדגישו רבותינו את ענין מעוט התענוג והעדון הנצרך לקנין התורה. כתב רמב"ם (ת"ת ג, יב): "אין דברי תורה מתקיימין במי שמרפה עצמו עליהן, ולא באלו שלומדין מתוך עדון ומתוך אכילה ושתייה, אלא במי שממית עצמו עליהן ומצער גופו תמיד, ולא יתן שנה לעיניו ולעפעפיו תנומה".

וכתב החזו"ן איש (אגרות ח"א): "וצריך לזהר מאד מאד מאכילת התענוג, ואם בטמאת הגוף יש ראשון לטמאה, ויש אב הטמאה, ויש אבי אבות הטמאה, בטמאת הנפש של מלוי התאוה באכילת התענוג - מתאחד ראשון לטמאה ואב הטמאה ואבי אבות הטמאה, דבר זה מן השפלים מאד מעכבים מאד את הלמוד, וכדאמרו במדרש (והובא בתוספות כתובות קד, א) עד שאדם מתפלל שתכנס תורה לתוך גופו יתפלל שלא יכנסו מעדנים לתוך גופו".

ורבנו יונה בפרושו על המשנה "התקן עצמך ללמד תורה" (אבות פ"ב, ב) - כתב - "הינינו למעט התענוגים כדי שילמד תורה הרבה, כמו ששינינו 'כף היא דרבה של תורה פת במלח תאכל ומים במשווה תשתה ועל הארץ תישן ותיי צער תחיה ובתורה אתה עמל', כי המרבה בעדוניהם לא תשכן בתוכו החכמה".

ובספר 'מעלות המדות' (עמוד 100) כתב: "צריך אדם לצער עצמו וגופו על התורה, כי הגוף הוא מסטרא אחרא, ועל ידי שבירת הסטרא אחרא יתגדל סטרא דקדושה... וכדי להגדיל סטרא דקדושה צריך לצער עצמו וגופו בלמוד התורה, כמו שאמרו 'פת במלח תאכל וכו' ותיי צער תחיה ובתורה אתה עמל' ואיתא במדרש משלי: 'למה האות מ' של תבת משלי גדולה, שישב שלמה ארבעים יום בתענית כדי שתתקיים התורה בידו, והכל הוא כדי לשבר הקלפות".

"לא הניח תלמודו הקדוש"

גדולי ישראל - מהיום בפנינו דגמא חיה לתלמוד תורה מתוך מעוט תענוג, במצוי כל הכחות בלם, ללא לאות וללא הפוגה. המיתו עצמם עליה כפשוטו ממש.

בהקדמה לבאור הגר"א מוילנא על ה'שלחן ערוך' - מספרים בניו על תקף פרישותו:

"בהיותו בן י"ג יום אחד קבל תקף חסידותו ופרישותו כתועפות ראם לו. מאז לא הסתפל עד יום מותו מד' אמותיו חוצה. ושלל להנות מעולם הזה, אכל לחם צר צנומה שרויה במים שעור שני זיתים, ואכל אותן ערב ובקר, ולא טעמן בחכו רק בלען שלמות. וקבל על עצמו כל ימיו שלא לישן יותר משתי שעות במעת לעת, ומימיו לא ישן יותר מחצי שעה רצופה, ובאותה החצי שעה היו שפתותיו מרחשין הלכות ואגדות. ככלות החצי שעה התגבר כארי נטל ידיו והתחיל ללמד בקול רם וישן עוד פעם חצי שעה, וככה הייתה שעור שנתו ג' מחצית השעה בלילה ומחצית השעה ביום".

ובספר 'עליות אליהו' כתבו עליו בניו: "היה מואס כל תענוגי העולם, אכילה, שתייה ושנה, כי היה אוכל אף אם נפסד המאכל מלאכל וכן השתייה. יותר מתמשים שנה שלא ישן בלילה בנשימה אחת יותר מחצי שעה,

ותכף התגבר פארי ועמד באימה וביראה, ורחץ ידיו וברך ברכות השחר בשמחה ובאהבה עזה אשר לא יספר, ואחר כך עמד על רגליו מקדם חצות עד אור הבקר יותר משמנה שעות ולמד גמרא ופוסקים בקול נעים ונורא וכו' ואף בעת שהיו עמודי בריאותו רופפים - לא הניח תלמודו הקדוש".

"בבקר - עוד נשתוקק ללמוד..."

להלן מספר צטוטים מזכרונותיו של רבי אהרן כהן על אודות אביו החפץ חיים זצ"ל, כפי המובא בספר 'מאיר עיני ישראל':

אבי זצ"ל יום ולילה לא שבת מעיון ומלמוד התורה, וקיים פשוטו כמשמעו 'אדם כי ימות באהל'. מימי שחרותו התחכם בכל מיני תחבולות להעלים את שמו, ברח מן הכבוד והתעלם מפל עין רואה, בסתר ובהצנע שם לילות כנימים ונגע ועמל בתורה, שנים רבות למד בעמידה יומם ולילה... מיום שזוכר אני את אבי הקדוש לא ראיתו יושב במנוחה, יומם ולילה עמל ונגע בתורה ואף לנגע לא פסקה מחשבבתו ועבודתו. שעתים וחצי ישן בלילה ושעה אחת בצהריים, ושאר כל הזמן עבד במרץ ובעז, בכח עלומים בלי דעת לאות, בלי דעת זקן.

היה אומר - התורה זוהי נשמת, ואיך אפשר לחיות בלי נשמה? והלא אין דבר בעולם שיקשה על האדם לעשות למען חפיו! משום כך צריך האדם להגות כל ימיו בתורת ה' כדי שיזכה לחיים נצחיים. "כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם", ובעולם הפא יהיה זקוק ללחם מן השמים, שזו התורה אותה למד בעולם הזה!.

מימי ילדותי עד יומו האחרון של אבי זצ"ל, לא יזוה ידו מתוך ידי ללמוד עמי כל הימים לרבות הלילות, (הסגיה האחרונה שזכיתי ללמוד אצלו היא במנחות דף כ"ב

מין במינו אינו בטל) וזוכר אני שביום הששי היה סדר הלמודים של אבי זצ"ל באפן זה:

בבקר למד אתי בשנים האחרונות מסכת פסחים, בערב לאחר סעודת שבת למדנו חמש עם פרוש רש"י ורמב"ן, ואז הלך לישן למשך שעתים, ואחרי כן הקיצני כדי שילמד עמדי מסכת שבת כל הלילה עד לזמן תפלת שחרית.

פעם אחת בחרף היה קר גדול מאד בבית, וכשאבי עוררני משנתי באמצע הלילה אמרתי לו שחפץ אני לישן עוד מעט, אז אמר לי במתק לשונו פדברים הללו: "איך עולה על דעתך עכשו לישן? השכחת שעוד נגיע פעם לילה ארץ שבו כל אחד ישתוקק ויכסף לנגע שבו יקיצו אותו מהקבר ויתנו לו רשות ללמוד תורה, ואיך יש לך חשק עוד להמשיך לישן?!".

דבריו חדרו עמק ללבי, והיו לי למורה דרך כל הימים.

עד פלות הפחות

ספורים נפלאים על למוד תורה עד פלות הפחות ממש, מספרים על מאורן של ישראל, רבי אברהם ישעיהו קרליץ - החזון איש זצ"ל.

פעם אחת שקה רבי שמריהו גרינמן בביתו של החזון איש זצ"ל, ולפתע נשמעה חבטה מחדרו של הרב, הוא סר במרוצה לראות מה ארע, ומצא את החזון איש מוטל על הרצפה בפשוט ידים ורגלים. רבי שמריהו נגש אליו ושאל ברטט: מה ארע? החזון איש הרגיעו, והשיבו: "אל בהלה, רגיל אני ללמוד עד אפיסת כחותי, ומשאר אני לעצמי אמדן של כח בשביל להגיע למטה לשכב, הפעם טעיתי בחשבון... על כן כלה כחי קדם הגיעי למטה".

בשמחת נשואיו של מרן בעל הקהלות יעקב זצ"ל שהתקיימה בוילנא בז' אדר ב' תרפ"ז, התפיל מרן החזון איש ללא מגבעת

הצד השני. כשנשאל על כך השיב: "אם ה'ה לי הכח לבחור פיצד לשכב, הייתי ממשיך ללמד..."

על ראשו, בנמוק שמרב מאמץ בעיון למוד התורה שהיה לו באותו היום - לא יכול להניחה על ראשו פן יכבד עליו המשא.

ה' יזכנו להיות מאלו הממיתים עצמם באהלה של תורה, יסיר מאתנו כל המפריעים ומקטרגים ויפתח לבנו בתורתו ובראיתו, כי המות בעבור תורתנו הקדושה - הוא הנותן חיים, כמאמר הגמרא (תמיד לב, א): "מה יעשה אדם ויחיה - ימית עצמו", וכל הממית עצמו בלמוד תורה, זוכה לחיים נצחיים לעתיד לבוא, וזוכה לתחית המתים, כמאמר הגמרא (פתובות קיא, ב): "כל המשתמש באור תורה - אור תורה מחיהו, וכל שאין משתמש באור תורה - אין אור תורה מחיהו", בביאת גואל צדק במהרה בימינו אמן!

והגאון רבי חיים קניבסקי שליט"א, צ"ן לדברי המדרש (שהש"ר פ"ה) על הפסוק 'מעלפת ספירים', שמוכא שם על רבי אלעזר בן רבי שמעון, שהיה כחו גדול עד כדי שהוריד מן העליה שני חמורים בבת אחת, וכיון שנתעסק בתורה - אפלו טליתו לא היה יכול לסבל. ועוד שם: בן בית אחד היה לו לרבן גמליאל, והיה רגיל להיות נוטל קפה של ארבעים סאה ומוליכה אצל הנתום, כיון שנתעסק בתורה - אפלו סבניה (סדין שמתעטפין בה) לא הנה יכול למסבל.

פעם אחת מצאו את החזון איש שוכב עם רגליו על הפרית, וראשו היה מנח על

לה"ו בינ"ו עמ"י עש"ו

בשורה טובה לאנחבי התורה ולומדיה

בסיעתא דשמיא יצא לאור עולם סדרת הספרים

"אשיחה בחקיד"

על פרשיות השבוע באגדה

מתוך סדרת הספרים אשיחה בחקיד באגדה ובהלכה

מהרב אורן נזרית שליט"א

ערוכים מתוך שנתיים של שיעורים שבועיים

שהופצו בדיסקים "אשיחה בחקיד" א.ב. ג.

הספרים מעוטרים בהסכמות גדולי הדור

השיחות והשיעורים מלאים בדרכים

לקנייני תורה ועבודת ה'

משולבים בסיפורים

על גדולי ישראל ודרך עבודתם

וכעת מבקשים לזכות את הציבור הקדוש

לסייע ולהיות שותף

להשלים את סדרת הספרים לזיכוי הרבים

וזכות לימוד התורה וזיכוי הרבים תגן בעדכם

ניתן להקדיש פרשיות

לברכה והצלחה ולעילוי נשמת וכיו"ב

לפרטים ניתן ליצור קשר בטל: 0506491414, 0509013000